

UDENRIGSMINISTERIET

EUROPAUDVALGET

Alm. del - bilag 311 (offentligt)

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Tel. +45 33 92 00 00
Fax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
Telex 31292 ETR DK
Telegr. adr. Etrangeres
Girokonto 300-1806

Bilag
1

Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EU-sekr.

3. december 2002

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Finansministeriets
Konvergensprogram for Danmark, Opdatering for perioden 2002-2010.

MODTAGET I UDENRIGSMINISTERIET/EU-SEKRETARIATET
DEN 2. december 2002

FINANSMINISTERIET

KONVERGENSPROGRAM FOR DANMARK

**Opdatering for perioden
2002-2010**

NOVEMBER 2002

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	3
	Strukturpolitiske tiltag.....	6
2.	Forudsætninger for fremskrivningen til 2010	7
	Arbejdsmarkedet og produktionsmulighederne	7
	Finanspolitikken	11
3.	Udsigter for den økonomiske udvikling til 2010	15
	Forudsætninger om udviklingen i udlandet	15
	Forløbet frem til 2010	17
4.	Finanspolitikken aktivitetsvirkninger og de offentlige finanser	19
	Finanspolitikken aktivitetsvirkninger	19
	Offentlige finanser.....	20
5.	Finanspolitisk holdbarhed	25
	Den langsigtede udvikling i de offentlige finanser.....	26
	Krav til overskud på de offentlige finanser	28
	Bilag 1. Ændringer i fremskrivningen	31
	Bilag 2. Demografiske forudsætninger	32
	Bilag 3. Følsomhedsanalyser med hensyn til finanspolitik- kens holdbarhed	35
	Betydning af fremgang i beskæftigelsen	36
	Bilagstabeller.....	38

Opdatering af konvergensprogram for Danmark

1. Indledning

Danmark fremlægger hermed en opdatering af *Konvergensprogram 2001, januar 2002*¹. Fremskrivningen der er indeholdt i dette års konvergensprogram er baseret på det mellemfristede forløb frem til 2010, som er fremlagt og nærmere analyseret i *Finansredegørelse 2002, november 2002*.

Forudsætningerne er ændret i forhold til det seneste konvergensprogram, idet der blandt andet foreligger en ny befolkningsprognose og der er udarbejdet en ny konjunkturvurdering², hvor Finanslovsforslaget for 2003 er indarbejdet. Derudover er de langsigtede krav til finanspolitikken genberegnet og resultatet af forhandlingerne om handlingsplanen *Flere i Arbejde, Regeringen 2002*, er indarbejdet i fremskrivningen, jf. boks 1.1.

Boks 1.1. Reviderede beregningsforudsætninger i forhold til Konv2001

- Finanslovsforslaget for 2003 er indregnet.
- Revideret befolkningsprognose.
- Ny vurdering af konjunkturudsigterne, jf. *Økonomisk Redegørelse, august 2002*.
- De langsigtede krav til finanspolitikken er genberegnet.
- Handlingsplanen *Flere i Arbejde* er indarbejdet.

Den finanspolitiske prioritering i konvergensprogrammet er som udgangspunkt uændret i forhold til fremskrivningen i Konv2001 og skal blandt andet ses i sammenhæng med, at der først i foråret 2003 tages en-

¹ Konvergensprogrammet udarbejdes i henhold til Rådsforordningen om Stabilitets- og Vækstpagten (nr. 1466/97). Ifølge forordningen skal eurolandene udarbejde stabilitetsprogrammer, mens de øvrige lande udarbejder konvergensprogrammer. Det foreliggende konvergensprogram følger de retningslinier, der er tiltrådt på ECOFIN rådet 10. juli 2001. Opdateringen af det danske konvergensprogram sendes til Folketinget.

² Siden august, hvor konjunkturvurderingen blev udarbejdet, er der fremkommet nye skøn for udlandet, som viser et mere afdæmpet vækstforløb. En ny konjunkturvurdering for 2002-04 færdiggøres i december som bl.a. indarbejder den stedfundne stigning i ledigheden på 5-10.000 personer fra maj til september. Billedet forventes her ikke afgørende ændret.

delig stilling til en mulig størrelse og sammensætning af en eventuel nedsættelse af skatten på arbejdsindkomst fra 2004.

Den centrale retningslinje i den mellemfristede fremskrivning er, at finanspolitikken er holdbar. Det vil sige, at overskuddet på de offentlige finanser er tilstrækkeligt til at rumme de langsigtede ændringer i forbindelse med blandt andet flere ældre uden, at det på et senere tidspunkt bliver nødvendigt at foretage finanspolitiske stramninger. Den forudsatte udvikling i ledighed og erhvervsdeltagelse er fastlagt, således at der er plads til større offentligt forbrug og lavere skat inden for en finanspolitisk holdbar ramme.

Den nye befolkningsprognose indeholder en lidt større befolkningsvækst end tidligere. Det indebærer en større vækst i antallet af personer på overførselsindkomst og et større beregnet demografisk træk på det offentlige forbrug. Det modsvares af en opjustering af det befolkningsmæssige bidrag til arbejdsstyrken, således at kravene til overskud på de offentlige finanser stort set er upåvirket af det nye befolkningsgrundlag.

Skattestoppet indebærer, at ingen skat eller afgift må stige, uanset om den er fastsat i procentstørrelse eller i kronebeløb. Desuden lægges loft for den nominelle ejendomsværdiskat. Nominalprincippet for punktafgifter og ejendomsværdiskat – som beregningsteknisk er forudsat videreført til 2010 – indebærer et fald i den betalte skat på $\frac{3}{4}$ pct. af BNP i 2002-niveau sammenlignet med et forløb, hvor punktafgifter m.v. fastsat i kronebeløb øges i takt med priserne. I fremskrivningen er der som en beregningsteknisk forudsætning desuden indregnet et beløb til lavere skat på arbejdsindkomst.

Udover at sikre, at der ikke sker skatteforhøjelser i det kommende tiår, spiller skattestoppet en central rolle i forhold til at realisere målsætningen om moderat vækst i det offentlige forbrug, fordi skattestoppet lægger op til en skarpere prioritering af udgifterne, som medvirker til at bryde tendensen til drift i de faktiske udgifter i forhold til budgetterne. Med målsætningen om fortsat gældsnedbringelse er tilpasningen ved eventuelle negative afvigelser i de samfundsøkonomiske forudsætninger endvidere i højere grad overført til de offentlige udgifter frem for beskatningen.

I fremskrivningen afrapporteres en række samfundsøkonomiske målsætninger, som er centrale for at sikre en stabil økonomisk udvikling samti-

dig med, at dansk økonomi er velforberedt, når stigningen i antallet af ældre sætter ind efter 2010, *jf. boks 1.2.*

Boks 1.2. Samfundsøkonomiske forudsætninger til 2010

- Overskud på de offentlige finanser på i gennemsnit 1½-2½ pct. af BNP. Det sikrer en holdbar finanspolitik og indebærer omtrent en halvering af den offentlige gæld i pct. af BNP fra 2000 til 2010.
- Fremgang i erhvervsdeltagelsen og nedbringelse af den strukturelle ledighed, således at beskæftigelsen kan øges med 85.000 personer fra 2000 til 2010.
- Skattestop.
- Vækst i det offentlige forbrug på 1 pct. om året i perioden 2002-05 og ½ eller ¾ pct. om året i perioden 2006-10.
- Lavere skat på arbejdsindkomst fra 2004 og frem.
- Udlicitering og effektivisering af den offentlige sektor.
- Lav og stabil inflation i underkanten af 2 pct. om året.
- Gode rammevilkår for privat opsparing, som sammen med overskud på de offentlige finanser sikrer løbende nedbringelse af udlandsgælden.

Den økonomisk-politiske strategi og de økonomiske mål opfylder kravene i Stabilitets- og Vækstpagten og de af Kommissionen anbefalede retningslinier for den økonomiske politik. På alle fire konvergensområder ligger Danmark solidt inden for kriterierne.

Der er bred opbakning til fastkurspolitikken i det danske folketing, og regeringen lægger afgørende vægt på, at troværdigheden omkring fastkurspolitikken fastholdes. Efter euroafstemningen i september 2000 fortsatte fastkurspolitikken uændret inden for rammerne af ERM2-aftalen med et snævert bånd på $\pm 2\frac{1}{4}$ pct., idet afvigelserne fra centalkursen dog har været langt mindre end båndbredden. Rentespændet er ikke udvidet i forhold til niveauet før udskrivningen af euroafstemningen, men er lidt højere end forventet ved et ”ja” til euroen.

Fastkurspolitikken er et vigtigt instrument til at sikre lav inflation. Strategien indebærer, at euroområdetets lave inflation fungerer som et anker for de danske inflationsforventninger, og at renteniveauet i praksis overvejende fastlægges af ECB.

Strukturpolitiske tiltag

De seneste 15 år er der gennemført en række reformer af det danske skattesystem og arbejdsmarkedspolitikken. Det har blandt andet medført et betydeligt fald i den strukturelle ledighed, og at de offentlige finanser dermed hviler på et mere robust grundlag.

Ændringerne af skattesystemet har medført en nedsættelse af skatten på arbejdsindkomst, lavere skatteværdi af negativ kapitalindkomst, lavere selskabsskat, udvidelse af skattebaser samt større og flere grønne afgifter.

På arbejdsmarkedsområdet er den aktive arbejdsmarkedspolitik med ret og pligt aktivering udbygget og fremrykket, ydelsesperioderne er reduceret og siden midten af 1990'erne er forskellige tilbagetrækningsordninger reformeret eller afskaffet.

Der er fortsat brug for strukturforbedrende reformer på flere områder. På arbejdsmarkedsområdet er der med initiativerne i handlingsplanen *Flere i Arbejde, Regeringen 2002*, lagt op til en forenkling og effektivisering af den aktive arbejdsmarkedspolitik med større fokus på direkte jobkvalificerende aktiveringstilbud samt at det skal kunne betale sig at arbejde. Samtidig er ungeindsatsen udvidet til de 25-29-årige, ligesom regeringens aftale med arbejdsmarkedets og de kommunale parter fra foråret 2002 om initiativer til at forbedre integrationen af flygtninge og indvandrere udmøntes med *Flere i arbejde*. På skatteområdet er det regeringens mål at sænke beskatningen af arbejdsindkomst, hvis det nødvendige råderum kan findes.

Det er afgørende for den fremtidige udvikling i velstand og privat forbrug at sikre en høj produktivitetsvækst. Regeringen har med initiativerne i vækststrategien *Vækst med Vilje, Regeringen 2002*, igangsat en bred strukturpolitisk indsats for at sikre en fortsat høj produktivitetsvækst. Vækststrategien består af konkrete initiativer samt strategi og målsætninger på en række områder, der er af væsentlig betydning for produktivitetsvæksten. Det er målsætningen løbende at følge op på og justere strategien, så den bidrager til at løfte produktiviteten.

For at øge effektiviteten og sikre sund konkurrence på en række serviceområder, som traditionelt har været betjent af den offentlige sektor, vil

der i udvidet omfang blive givet mulighed for frit valg mellem offentlige og private udbydere af serviceydelser.

Regeringen lægger endvidere vægt på fortsatte strukturreformer på produkt og kapitalmarkederne med henblik på at fremme væksten i det private erhvervsliv, jf. den danske Cardiff-rapport.

Der er i 2002 allerede gennemført flere initiativer blandt andet med henblik på at lette de administrative byrder, fremme iværksætterkulturen, sænke de lovgivningsbestemte omkostninger samt fremme brugen af nye aflønningsformer. På lidt længere sigt ønsker regeringen blandt andet at liberalisere el- og gasforsyningen for derigennem at mindske erhvervslivets og husholdningernes omkostninger.

2. Forudsætninger for fremskrivningen til 2010

Arbejdsmarkedet og produktionsmulighederne

Det er forudsat, at arbejdsstyrken vokser med 65.000 personer fra 2000 til 2010, mens ledigheden gradvist reduceres fra ca. 5¼ pct. af arbejdsstyrken i 2000 til 4½ pct. af arbejdsstyrken i 2010, svarende til et fald på 20.000 personer. Samlet stiger beskæftigelsen derfor med 85.000 personer i perioden 2000-2010.

Den forudsatte stigning i beskæftigelsen skal ses i sammenhæng med, at den demografiske udvikling isoleret set medfører et fald i arbejdsstyrken på 53.000 personer frem til 2010. Lavere ledighed og stigende erhvervsdeltagelse skal derfor give et samlet bidrag på 138.000 personer for, at målet nås. Stigende erhvervsdeltagelse giver det største bidrag på 118.000 personer, jf. tabel 2.1.

Tabel 2.1. Stigning i beskæftigelsen fra 2000 til 2010

	Konv2001	Konv2002
	----- 1.000 personer -----	
Befolkningsudvikling.....	-66	-53
Større erhvervsdeltagelse.....	132	118
Lavere ledighed	20	20
Stigning i beskæftigelse.....	87	85

Kilde: Egne beregninger.

Den forudsatte stigning i erhvervsdeltagelsen er knap 15.000 personer mindre sammenlignet med Konv2001. Nedjusteringen af kravet til større erhvervsdeltagelse afspejler et lidt bedre udgangspunkt for de offentlige finanser. Dermed er det indenfor en finanspolitisk holdbar ramme tilstrækkeligt med en lidt mindre stigning i erhvervsdeltagelsen for at sikre samme muligheder for vækst i offentlig forbrug og lavere skat som i tidligere fremskrivninger. En stigning i erhvervsdeltagelsen af samme størrelsesorden som i Konv2001 ville have medført en samlet fremgang i beskæftigelsen på knap 100.000 personer fra 2000 til 2010.

Det er vurderingen, at beskæftigelsen samlet set kan stige med omtrent 30.000 personer fra 2000 til 2010 i fravær af yderligere økonomisk politiske tiltag. Det svarer til, at stigende erhvervsdeltagelse i de enkelte årgange m.v. samt faldende ledighed kan ventes at give et bidrag svarende til 80-85.000 personer i kraft af allerede besluttede initiativer, *jf. tabel 2.2.*

Tabel 2.2. Udmøntet og ikke-udmøntet krav til stigning i beskæftigelse fra 2000 til 2010

	Konv2001	Konv2002
	----- 1.000 personer -----	
Befolkningsudvikling.....	-66	-53
Udmøntet stigning i erhvervsdeltagelse.....	79	77
- Heraf pga. Flere i arbejde.....	-	5
Lavere ledighed pga. Flere i arbejde.....	-	5
Udmøntet stigning i beskæftigelse.....	14	29
Ikke-udmøntet krav til stigning i erhvervsdeltagelse.....	53	41
Ikke-udmøntet krav til lavere ledighed.....	20	15
Ikke-udmøntet stigning i beskæftigelse.....	73	56
Samlet stigning i beskæftigelse.....	87	85

Kilde: Egne beregninger.

Den skønnede udmøntede beskæftigelsesfremgang på knap 30.000 personer skal især ses i lyset af det stedfundne fald i tilgangen til førtidig tilbagetrækning og gennemførte reformer af blandt andet overgangsydelse, efterløn og førtidspension. Desuden er indregnet virkninger af udvidet barselsorlov, støtte til pasning i eget hjem og en lidt større underliggende stigning i tilgangen til efterløn og førtidspension end tidligere antaget. Endelig er forudsat, at initiativerne i forbindelse med *Flere i Arbejde* samlet giver et bidrag til beskæftigelsesfremgangen på i størrelsesordenen 10.000 personer, heraf halvdelen som større arbejdsstyrke og halvdelen som lavere ledighed.

For at realisere de mellemfristede mål kræves derfor et yderligere bidrag til beskæftigelsen på godt 55.000 personer, heraf hovedparten i form af større arbejdsstyrke. Det omfatter mulige bidrag fra blandt andet forbedret integration af indvandrere på arbejdsmarkedet, hurtigere gennemstrømning i uddannelsessystemet samt en styrket seniorpolitik.

Det ikke-udmøntede krav er omtrent 17.000 personer mindre end anslået i januar, hvilket skal ses i lyset af *Flere i arbejde* og en række modsatrettede virkninger, herunder en lidt større underliggende tilgang til efterløn. Desuden er kravet til stigningen i erhvervsdeltagelsen som nævnt afløst noget i lyset af revurderingen af de offentlige finanser, herunder at den gennemsnitlige arbejdstid i 2001 er steget med 0,6 pct. mod et forventet fald på 0,5 pct. I sammenhæng med opjusteringen af befolkningsvæksten er væksten i antallet af udførte arbejdstimer større end i Konv2000 og Konv2001, jf. tabel 2.3.

Tabel 2.3. Vækst i antal udførte arbejdstimer, 2000-10

	Gennemsnitlig arbejdstid	Beskæftigelse	Antal udførte arbejdstimer
		Samlet vækst, pct.	
Konv2000.....	-3,0	3,7	0,7
Konv2001.....	-2,7	3,2	0,4
Konv2002.....	-1,6	3,2	1,5

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

Forudsætningen om at nå et ledighedsniveau på 4½ pct. af arbejdsstyrken i 2010 indebærer, at ledigheden altovervejende er af kortere varighed og modsvares af jobskifte og særlige forhold som dagpenge under ferie, midlertidig hjemsendelse, supplerende dagpenge m.v. Det vil stille store krav til arbejdsmarkedets funktionsmåde. Skal et så lavt ledighedsniveau realiseres som gennemsnit, vil det også kræve, at et mærkbart konjunkturtilbageslag undgås i perioden frem til 2010.

Et forudsat fald i den gennemsnitlige arbejdstid frem mod 2010 reducerer isoleret set det effektive arbejdsudbud i fremskrivningen. Faldet i arbejdstiden skyldes aftaler om flere feriefridage, samt en stigning i antallet af ældre og helt unge i arbejdsstyrken, som medfører en reduktion i den gennemsnitlige arbejdstid, idet de som gennemsnit arbejder mindre end andre. Det er således forudsat, at den gennemsnitlige arbejdstid – under

forudsætning af uændret aftalt arbejdstid efter 2004 – vil falde med godt 1½ pct. fra 2000 til 2010, jf. tabel 2.4.

Tabel 2.4. Bidrag til vækst i antal udførte arbejdstimer

	2000	2003	2005	2010	2000-10
	----- Pct. af arbejdsstyrken -----				
Ledighed	5,3	4,9	4,9	4,5	-0,8
	----- 1.000 personer -----				
Ledighed	150	142	142	130	-20
Arbejdsstyrke.....	2.856	2.880	2.897	2.921	65
Beskæftigelse	2.705	2.738	2.755	2.791	85
	----- Timer pr. person -----				
Gennemsnitlig årlig arb.tid.....	1.539	1.539	1.531	1.515	Vækst -1,6
	----- Mio. timer -----				
Arbejdsudbud.....	4.395	4.433	4.434	4.424	Vækst 0,7
Beskæftigelse	4.163	4.215	4.216	4.227	Vækst 1,5

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

Timeproduktiviteten i de private byerhverv antages i gennemsnit at vokse med ca. 2 pct. årligt i perioden 2004-10. Det svarer til den historiske udvikling siden 1980. For hele den private sektor forudsættes timeproduktiviteten at vokse med ca. 2¼ pct. årligt. Da nationalregnskabet ikke opgør produktivitetstigninger i den offentlige sektor, hvor ca. 30 pct. af de beskæftigede er ansat, regnes med en vækst i timeproduktiviteten for økonomien som helhed på ca. 1¾ pct. årligt, jf. tabel 2.5.

Tabel 2.5. Timeproduktivitet

	1980- 93	1995- 00	1980- 00	1980- 00 ¹⁾	2001- 03	2004- 10
	----- Årlig vækst, pct. -----					
Private byerhverv.....	1,7	1,5	2,0	1,6	1,6	2,0
Privat sektor	2,1	1,9	2,4	2,0	1,6	2,2
Hele økonomien.....	1,7	1,5	2,0	1,6	1,2	1,8

1) Eksklusive den ekstraordinært høje produktivitetvækst i 1994, der kan være delvist overvurderet som følge af et databrud i opgørelsen af den gennemsnitlige arbejdstid.

Kilde: ADAM's databank samt egne beregninger.

Sandsynligheden for at nå den forudsatte stigning vil styrkes med en markant strukturpolitisk indsats. Initiativerne i forlængelse af regeringens vækststrategi *Vækst med Vilje, Regeringen 2002*, vil bidrage til at øge produktiviteten. Det er vigtige bidrag til at realisere den forudsatte produkti-

vitetsvækst på 2¼ pct. for den private sektor som helhed, som er i overkanten af de seneste års erfaringer fra Danmark.

Højere produktivitet er den væsentligste drivkraft bag fortsat fremgang i produktion og velstand. Derimod vil større produktivitsvækst som udgangspunkt ikke styrke de offentlige finanser, selvom skatteindtægterne vokser, når produktiviteten og dermed indkomsterne øges. Modstykket hertil er, at udgifterne stiger i nogenlunde samme omfang, fordi næsten alle offentlige udgifter reguleres med lønudviklingen i den private sektor i kraft af satsreguleringen og offentlige overenskomster.

En større BNP-vækst som følge af større vækst i produktiviteten kan derfor ikke forventes at styrke de offentlige finanser og forbedrer ikke mulighederne for lavere skat eller større udgifter til offentligt forbrug i pct. af BNP. Omvendt er fremskrivningen også robust overfor en mindre produktivitsvækst end forudsat.

Finanspolitikken

Skattestoppet indebærer, at ingen skat eller afgift må stige, uanset om den er fastsat i procentstørrelse eller i kronebeløb. Desuden lægges loft for den nominelle ejendomsværdiskat, mens den gennemsnitlige kommunale skatteprocent er uændret fra og med 2002.

Nominalprincippet for punktafgifter og ejendomsværdiskat indebærer, at indtægterne fra disse områder stiger mindre end nominelt BNP og de offentlige udgifter, som med de givne regler automatisk stiger, når lønninger og priser stiger. Denne fastfrysning af ejendomsværdiskat og punktafgifter i faste kronebeløb vil isoleret set reducere skatteindtægterne med ca. ¾ pct. af BNP i 2002-niveau frem til 2010. Det er udtryk for en skattnedsættelse, fordi det betalte beløb falder i forhold til indkomsterne.

Provenuneutrale skatteomlægninger kan foretages inden for rammerne af skattestoppet i det omfang, der er tale om en nødvendig omlægning af hensyn til en EU-beslutning, idet sådanne omlægninger dog ikke må indebære større skatteprovenu. I fremskrivningen er det beregningsteknisk forudsat, at provenutabet i forbindelse med imødegåelse af 24-timers reglens ophør er finansieret.

Med samme vækst i det reale offentlige forbrug pr. bruger som i tidligere fremskrivninger skal det reale offentlige forbrug i gennemsnit vokse med 1 pct. årligt i perioden 2002-05 og omtrent $\frac{3}{4}$ pct. årligt i perioden 2006-10. Det svarer omtrent til væksten i de to foregående fremskrivninger, idet der dog for perioden 2006-10 er tale om en mindre opjustering på knap $\frac{1}{4}$ pct.enhed.

Forøgelsen af forbrugsvæksten i perioden 2006-10 afspejler, at væksten i det demografisk betingede træk på den offentlige service er øget på grund af større vækst i befolkningen i den nye befolkningsprognose. Forløbet indebærer derfor, at den årlige realvækst i det offentlige forbrug er ca. 0,6 pct.enheder højere end væksten i antallet af brugere af den offentlige service (det demografiske træk) i perioden 2000-10. Dermed kan de såkaldte reale standardforbedringer opgøres til 0,6 pct. årligt i gennemsnit, hvilket er uændret i forhold til Konv2001. Der vil desuden uændret være plads til lavere skat på arbejdsindkomst på $\frac{1}{4}$ pct. af BNP.

Fastholdes målsætningen fra tidligere om realvækst i det offentlige forbrug på $\frac{1}{2}$ pct. årligt i perioden 2006-10, kan der i stedet indregnes et beløb til lavere skat på arbejdsindkomst på $\frac{1}{2}$ pct. af BNP, *jf. tabel 2.6*. I begge forløb kræves, at den forudsatte stigning i beskæftigelsen realiseres for at sikre finanspolitikens holdbarhed.

Tabel 2.6. Vækst i offentligt forbrug og lavere skat på arbejdsindkomst

	Reale standarder som i Konv2001 ¹⁾	Realvækst som i Konv2001
Realvækst i det offentlige forbrug, 2002-05	1	1
Realvækst i det offentlige forbrug, 2006-10	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$
Lavere skat på arbejdsindkomst, pct. af BNP	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$

1) Indebærer at realvækst i det offentlige forbrug per bruger fastholdes.

Kilde: Egne beregninger.

Den stigning i beskæftigelsen, som forudsættes realiseret i fravær af nye initiativer på arbejdsmarkedet – de udmøntede krav – indebærer i sig selv et finanspolitisk råderum på ca. 0,7 pct. af BNP, *jf. tabel 2.7*. Dermed er der som udgangspunkt fuld dækning for virkningerne af nominalprincippet i skattestoppet, mens den forudsatte realvækst i det offentlige forbrug ikke kan dækkes uden yderligere strukturtiltag.

Realvæksten i det offentlige forbrug pr. bruger og lavere skat på arbejdsindkomst fra 2004 og frem skal derfor sikres af den ikke-udmøntede stigning i beskæftigelsen. Realiseres denne beskæftigelsesstigning kan den finanspolitiske holdbarhed i Konv2002-forløbet beregnes til 0,1 pct. af BNP. Finanspolitik og forbedringerne på arbejdsmarkedet sikrer dermed at der ikke overvælttes stramningsbehov på fremtidige generationer.

Holdbarheden er beregnet ved at korrigere den offentlige saldo for langsigtede ændringer i udgifter og indtægter som følge af blandt andet flere ældre, jf. afsnit 5. I *bilag 3* er vist konsekvenserne for den finanspolitiske holdbarhed af, at den ikke-udmøntede beskæftigelsesstigning ikke realiseres.

Tabel 2.7. Bidrag til holdbarheden af finanspolitikken i 2003

	Reale standarder som i Konv2001	Realvækst som i Konv2001
	----- Pct. af BNP -----	
Holdbarhedsindikator i demografisk grundforløb ¹⁾	-0,1	-0,1
Finanspolitisk råderum fra udmøntet krav	0,7	0,7
Skattestop ²⁾	-0,6	-0,6
Realvækst i offentlige servicestandarder.....	-0,7	-0,5
Holdbarhedsindikator i udmøntet forløb.....	-0,7	-0,5
Finanspolitisk råderum fra ikke-udmøntet krav	1,0	1,0
Lavere skat på arbejdsindkomst	-0,2	-0,4
Holdbarhedsindikator i Konv2002-forløb	0,1	0,1

- 1) Baseret på et forløb med uændret ledighed og erhvervsdeltagelse efter 2003, og uændrede reale standarder fra 2003 til 2010 (se afsnit 5).
- 2) Skattestoppet reducerer isoleret set de offentlige skatteindtægter med ¾ pct. af BNP i 2002-niveau frem mod 2010. Beregnet som en fast årlig udgift (nutidsværdi) med udgangspunkt i 2003 modsvarer skattestoppet 0,6 pct. af BNP af det finanspolitiske råderum i forhold til et forløb med prisindeksering af punktafgifterne m.v.

Kilde: Egne beregninger, jf. afsnit 5.

Forskelle i prioriteringen mellem offentligt forbrug og lavere skat er beregningsteknisk forudsat modsvaret af en forskel i væksten i det reale nettovarekøb. Med fastholdt realvækst i det offentlige forbrug pr. bruger vokser det reale nettovarekøb i gennemsnit med 2 pct. årligt i perioden 2006-10, mens det med fastholdt realvækstmålsætning vokser med 1,4 pct. årligt, jf. *tabel 2.8*.

Tabel 2.8. Forudsætninger om det offentlige nettovarekøb

	1995-00	2001-03	2004-05	2006-10	2001-10
	----- Årlig realvækst, pct. -----				
Reale stand. som i Konv2001	4,2	3,3	2,8	2,0	2,5
Realvækst som i Konv2001.....	4,2	3,3	2,8	1,4	2,2
	----- Pct. af BNP, niveau i slutår -----				
Reale stand. som i Konv2001	6,2	6,3	6,4	6,4	6,4
Realvækst som i Konv2001.....	6,2	6,3	6,4	6,1	6,1
	----- Pct. af offentligt forbrug ¹⁾ , niveau i slutår -----				
Reale stand. som i Konv2001	26,9	27,1	27,3	27,2	27,2
Realvækst som i Konv2001.....	26,9	27,1	27,3	26,6	26,6

1) Offentlige udgifter til lønsum og nettovarekøb.

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

Forudsætningerne om realvæksten i det offentlige forbrug er derudover afstemt med en stigning i den offentlige beskæftigelse på 35.000 personer fra 2000 til 2010, *jf. tabel 2.9*. Det svarer til en gennemsnitlig årlig vækst i beskæftigelsen på 3-4.000 personer.

Tabel 2.9. Forudsætninger om det offentliges forbrug og investeringer

	1995-00	2001-03	2004-05	2006-10	2001-10
	----- Årlig ændring, 1.000 personer -----				
Offentlig beskæftigelse.....	10,6	4,5	4,3	2,6	3,5
	----- Årlig realvækst, pct. -----				
Offentlige investeringer	3,3	2,5	2,0	2,0	2,2
Offentlig beskæftigelse.....	1,1	0,5	0,5	0,3	0,4
Antal udførte arbejdstimer..	1,2	0,6	0,2	0,1	0,3
	----- Årlig vækst, pct. -----				
Forbrugsdeflator	2,5	3,1	3,2	3,1	3,1
Implicit timelønsdeflator	2,9	4,0	3,9	3,8	3,9
Løn i privat sektor	4,0	4,1	4,0	3,8	3,9

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

Den gennemsnitlige årlige arbejdstid falder med i gennemsnit 0,2 pct. årligt fra 2000 til 2010. Det indebærer, at det samlede antal arbejdstimer i den offentlige sektor vokser med ca. 0,3 pct. pr. år i gennemsnit, hvilket omtrent svarer til det demografiske træk på den offentlige service.

Derudover øges de offentlige investeringer med 2 pct. årligt. Det indebærer, at de offentlige investeringer udgør en nogenlunde konstant andel af BNP.

Den forudsatte realvækst i nettovarekøbet giver herudover mulighed for køb af lidt flere personalekrævende tjenesteydelser i den private sektor. Eventuelle effektivitetsgevinster i den offentlige serviceproduktion kan desuden medvirke til, at kvaliteten af den offentlige service kan vokse mere end den ressourcemæssige vækst i det offentlige forbrug.

3. Udsigter for den økonomiske udvikling til 2010

Danmark opfyldte i 2001 med bred margin alle fire konvergenskriterier, jf. tabel 3.1, og ventes også i de kommende år at opfylde konvergenskriterierne med en bred margin. Overskuddet på de offentlige finanser på 2,8 pct. af BNP i 2001 var større end konvergenskriteriet på -3,0 pct. af BNP og gældskvoten på 44,7 pct. af BNP ved udgangen af året overholder også konvergenskriteriet.

Tabel 3.1. Konvergenssituation i 2001

	Forbruger- priser ¹	Kapital- markedsrente ²	Offentlig saldo	Offentlig gæld
	- Vækst, pct. -	----- Pct. ----	-----	Pct. af BNP -----
Danmark.....	2,1	5,1	2,8	44,7
EU.....	2,3	5,0	-0,8	63,0
Eurolande.....	2,5	5,0	-1,5	69,3
Konvergenskriteriet ..	3,1	7,0	-3,0	60,0

1) Det EU-harmoniserede forbrugerprisindeks (HICP).

2) 10-årige statsobligationer.

Kilde: Kommissionens efterårsprognose 2002 og Danmarks Statistik.

Inflationen – målt ved det EU-harmoniserede forbrugerprisindeks (HICP) – lå også pænt under konvergenskriteriet. Skattestoppets nominalprincip vil isoleret set dæmpe væksten i forbrugerpriserne med 0,1 pct.enhed i forhold til væksten i nettopriserne.

Den lave danske kapitalmarkedsrente sammenlignet med kriteriet skal navnlig ses i lyset af den stabile kronekurs i forhold til euro og overskuddet på de offentlige finanser.

Forudsætninger om udviklingen i udlandet

Væksten i udlandet ventes i den seneste konjunkturvurdering fra august at tiltage fra 1½ pct. i 2002 til knap 3 pct. i 2003. I 2004 ventes fortsat en ganske pæn vækst i USA og EU og en samlet vækst i udlandet på omtrent 2½ pct., mens væksten forudsættes at aftage til ca. 2¼ pct. i 2005.

Herefter er væksten forudsat at følge den underliggende vækst i produktionspotentialet på lidt ca. 2,2 pct., jf. tabel 3.2.

Blandt andet i lyset af de seneste pengepolitiske lempelser ventes renten på den 10-årige statsobligation i Tyskland at være 5 pct. i 2002, mens der skønnes en stigning til knap 5¼ pct. i 2003 blandt andet på grund af den ventede kraftigere vækst. Frem til 2006 er forudsat en yderligere stigning til godt 5½ pct.

Det dansk-tyske rentespænd for 10-årige statsobligationer har siden efteråret 2000 i gennemsnit været ca. 0,30 pct.enheder. Det er ca. 0,15 pct.enheder mere end ventet ved deltagelse i eurosamarbejdet. Rentespændet til Tyskland forudsættes øget til ca. 0,5 pct.enheder frem mod 2006. Det svarer til en skønsmæssig mérrente på 0,35 pct.enheder end ved deltagelse i eurosamarbejdet.

Tabel 3.2. Udlandsforudsætninger

	2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
	----- Årlig vækst, pct. -----					
Realt BNP ¹⁾	1,5	1,5	2,9	2,6	2,2	2,2
Real markedsvækst, industri	-0,3	1,4	7,8	5,2	4,4	4,4
Timelønninger	3,2	3,1	3,1	3,8	3,8	3,8
	----- Pct., niveau i slutår -----					
Tyskland, 10-årig eurorente.....	4,8	5,0	5,2	5,4	5,5	5,6

1) Handelsvægtet.

Kilde: Kommissionens efterårsprognose 2002, OECD og egne beregninger.

Rentspændet kan i perioder være højere og lavere end 0,5 pct.enheder afhængigt af konjunkturudviklingen i Danmark og euroområdet samt udviklingen på de finansielle markeder. Rentspændet vil i perioder med et balanceret konjunkturforløb være lavere end det gennemsnitlige rentespænd, men i enkeltår med konjunkturtilbageslag og uro på de finansielle markeder kan rentespændet blive noget større end gennemsnittet.

I den aktuelle situation trækker både rentens niveau i udlandet og de gode nøgletal for dansk økonomi i retning af et lavere rentespænd. Over en længere periode må flere af disse faktorer imidlertid forventes at bevæge sig. Det mellemlistede rentespænd er fastlagt ud fra historiske sammenhænge mellem rentespænd, inflationsforskelle og andre forhold af betydning, jf. *Finansredegørelse 2002*.

Forløbet frem til 2010

Det mellemfristede forløb forudsætter en tiltagende vækst gennem 2003, hvilket indebærer, at kapacitetsudnyttelsen i dansk økonomi – målt ved det såkaldte outputgab – kan forventes at forblive høj igennem 2003. Med betydelig usikkerhed er det på den baggrund forudsat, at outputgab i 2004 er omtrent på niveau med 2003, hvorefter det gradvist aftager, således at det lukkes i 2006, og BNP herefter følger væksten i produktionspotentialet.

Den høje kapacitetsudnyttelse indebærer, at lønstigningstakten i 2004 og 2005 antages en anelse over lønstigningerne i udlandet, som er forudsat at vokse med 3,8 pct., *jf. tabel 3.3.*

Tabel 3.3. Outputgab og lønstigninger

	2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
	----- Pct. af BNP -----					
Outputgab	0,7	0,6	0,7	0,6	0,3	0,0
	----- Årlig vækst, pct. -----					
Timelønninger	4,2	4,1	4,0	4,0	3,9	3,8

Anm.: Beregningen af outputgab afviger fra EU-kommissionens beregninger. Outputgab afhænger primært af forskellen mellem den faktiske og strukturelle ledighed, og er estimeret i et system sammen med den strukturelle ledighed med anvendelse af Kalman-filteret. Der er ikke foretaget ad-hoc justeringer i forbindelse med bestemmelsen af strukturledighedens glathed. Den bagvedliggende lønrelation er specificeret, således at strukturledigheden har karakter af et kortsigts-NAIRU. Det indebærer, at outputgab kan ses som et makro-mål for det konjunkturbetingede inflationspres i økonomien.

Kilde: Egne beregninger og ADAM's databank.

For hele perioden 2000-10 forudsættes en vækst i BNP på omtrent 1¾ pct. årligt, *jf. tabel 3.4.* Afdæmpningen af væksten sammenlignet med perioden 1995-00 skyldes primært, at det kraftige fald i ledigheden i denne periode ikke kan gentages.

Forudsætningerne vedrørende arbejdsmarkedet og finanspolitikken indebærer, at den (strukturelle) offentlige saldo i gennemsnit vil udvise et overskud på 2,2 pct. af BNP i perioden 2002-10. De forudsatte overskud betyder, at den offentlige gæld omtrent halveres fra 2000 til 2010.

Tabel 3.4. Nøgletal i konvergensprogrammet.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
	----- Årlig vækst, pct. -----					
BNP, realt.....	1,0	1,5	2,2	1,8	1,7	1,8
Timeløn	4,2	4,1	4,0	4,0	3,9	3,8
	----- 1.000 personer, niveau i slutår -----					
Beskæftigede.....	2720	2725	2738	2748	2755	2791
- Privat.....	1892	1892	1902	1907	1910	1933
- Offentlig	828	834	837	841	845	858
Arbejdsstyrke.....	2865	2869	2880	2889	2897	2921
Ledighed	145	144	142	142	142	130
	----- Pct. af BNP, niveau i slutår -----					
Offentlig saldo	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
Betalingsbalance.....	2,5	2,3	2,4	2,6	2,6	3,0
Offentlig gæld	44,7	43,9	42,1	39,2	36,7	26,0
Udlandsgæld	16,7	13,9	10,9	7,9	5,0	-8,9

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

Et voksende overskud på vare- og tjenestebalancen indebærer sammen med faldende renteudgifter, at betalingsbalancen forbedres i løbet af fremskrivningen. Fortsatte overskud bidrager til en væsentlig reduktion af udlandsgælden, som med forbehold for de normalt betydelige værdireguleringer kan vendes til nettotilgodehavender i løbet af perioden 2005-10.

Set over hele fremskrivningsperioden bidrager nettoeksporten ikke til væksten i BNP. I sidste halvdel af forløbet giver nettoeksporten et negativt bidrag, idet den forudsatte stigning i blandt andet bytteforholdet og faldende nettorentebetalinger til udlandet betyder en kraftigere fremgang i indkomsterne og dermed større vækst i det private forbrug end i BNP. Det muliggør en stigning i den private indenlandske efterspørgsel fra 2006-10, som er større end stigningen i BNP og produktionspotentialet, *jf. tabel 3.5.*

Tabel 3.5. Bidrag til produktionspotentialet og BNP

	1995-00	2001-05	2006-10	2001-10
	----- Årlig realvækst, pct. -----			
Vækst i produktionspotentiale.....	2,5	1,8	1,9	1,8
heraf bidrag fra:				
- Timeproduktivitet.....	1,5	1,4	1,8	1,6
- Strukturel ledighed.....	0,9	0,1	0,1	0,1
- Arbejdsstyrke	0,0	0,3	0,2	0,2
- Arbejdstid	0,1	-0,1	-0,2	-0,2
	----- Årlig realvækst, pct. -----			
Vækst i BNP.....	2,7	1,6	1,8	1,7
heraf bidrag fra:				
- Indenlandsk efterspørgsel	2,8	1,6	1,9	1,7
- Nettoeksport.....	-0,1	0,1	-0,1	0,0

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

Fremskrivningen indebærer en holdbar lønudvikling på 3,8 pct. og netto-prisstigninger på ca. 1,8 pct. Nominalprincippet i skattestoppet bidrager derudover som nævnt til at trække forbrugerprisstigningerne ned på ca. 1,7 pct. årligt, *jf. tabel 3.6.*

Tabel 3.6. Deflatorer og prisindeks.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
	----- Årlig vækst, pct. -----					
BNP-deflator.....	2,8	1,7	2,3	2,1	2,2	2,1
Nettoprisdeflator	1,6	2,4	2,0	1,9	1,9	1,8
Forbrugerprisdeflator.....	2,1	2,4	1,7	1,7	1,7	1,7
Forbrugerprisindeks	2,4	2,3	1,8	1,6	1,6	1,7
Do., EU-harmoniseret (HICP)....	2,3	2,2	1,7	1,5	1,5	1,6
Eurolandene (HICP).....	2,5	2,3	1,9	1,8	-	-

Kilde: Danmarks Statistik, EU-kommissionen og egne beregninger.

4. Finanspolitikens aktivetsvirkninger og de offentlige finanser

Finanspolitikens aktivetsvirkninger

Det nye forslag til finanslov skønnes at indebære en førsteårs væksteffekt på ca. 0,0 pct. af BNP i 2003 (finanseffekt), *jf. tabel 4.1.* Det skal ses i lyset af et forholdsvist presset arbejdsmarked, og at de danske lønstigninger ligger noget over udlandets.

Tabel 4.1. Bidrag til BNP-vækst, 1993-2003

	1993- 1994	1995- 1996	1997- 1998	1999- 2000	2001	2002	2003
BNP-vækst.....	2,7	2,6	2,7	2,7	1,0	1,5	2,2
Et-årig finanseffekt.....	0,7	0,4	-0,2	0,1	0,1	0,2	0,0
Økonomisk politik.....	0,7	0,3	-0,9	-1,1	-0,7	-0,2	-0,1
- Flerårig finanseffekt.....	0,7	0,3	-0,7	-0,5	-0,3	-0,1	-0,1
- Opsparingsvirkninger m.v. ¹⁾ ...	-	-	-0,2	-0,6	-0,4	-0,1	0,0
Stedfundne renteændringer ²⁾	0,2	0,4	1,0	1,0	-0,1	0,2	0,3
Andre forhold.....	1,8	1,9	2,6	2,8	1,8	1,5	2,0

Anm.: Der er medtaget flerårige effekter af finanspolitikken fra og med 1993.

1) Opsparingsfremmende strukturvirkninger af Pinsepakken m.v.

2) Opgjort som de isolerede virkninger på væksten af renteutviklingen siden 1993 og frem til medio april 2002.

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

I 2003 vurderes de stedfundne rentefald i sig selv at give et pænt vækstbidrag, som ikke modgås af aktivitetsbidrag fra tidligere års finanspolitik eller af de anslåede opsparingsfremmende virkninger fra reduktionen af rentefradraget i forbindelse med Pinsepakken fra 1998.

Dansk økonomi er dog grundlæggende sund og robust og dermed forholdsvist godt rustet i forhold til det konjunkturbillede, som tegner sig. Der er pæne overskud på betalingsbalancen, som giver plads til tilpasning. Desuden er der passende overskud på de offentlige finanser med mulighed for at lade de automatiske stabilisatorer virke.

Overskuddet er dog ikke større end det, der i gennemsnit over konjunkturbevægelserne er nødvendigt for at sikre finanspolitikens langsgtede holdbarhed, jf. afsnit 5. Finanspolitiske tiltag, som alene har til formål at styrke aktiviteten, bør derfor forbeholdes situationer med en oplagt lavkonjunktur, hvor der er højere og klart stigende ledighed og samtidigt lav inflation. Endvidere skal der tages højde for, om Danmark er i fase med udlandet, dvs. om en svag konjunktur imødegås med pengepolitiske lemper og rentefald, som det er tilfældet i øjeblikket.

Offentlige finanser

Der forventes i gennemsnit offentlige overskud på ca. 2,2 pct. af BNP i perioden 2002-2010, jf. tabel 4.2. Det ligger omtrent i midten af det opstillede målinterval på 1½ til 2½ pct. af BNP, og skønnes derfor at være foreneligt med en holdbar udvikling i gælden.

Tabel 4.2. Offentlige finanser

	ESA	2001	2002	2003	2004	2005	2010
<i>Nettofordringsrhvervelse</i>		----- Pct. af BNP -----					
Offentlig sektor	S13	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
Heraf:							
- Staten	S1311	1,3	1,1	1,2	1,7	1,6	1,4
- Kommunerne.....	S1313	-0,1					
- Fonde	S1314	1,6	1,0	1,0	0,8	0,8	0,8
Offentlige indtægter	ESA	56,1	55,1	54,3	54,5	54,2	53,2
- heraf skatter		49,0	48,2	47,7	48,0	47,6	46,8
Offentlige udgifter.....	ESA	53,2	52,9	52,1	52,0	51,8	51,0
Offentlig saldo	B9	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
Nettorentebetalinger		-1,5	-1,3	-1,1	-1,0	-0,9	-0,2
Primære saldo.....		4,4	3,5	3,3	3,6	3,3	2,4

Anm.: Her er forudsat samme reale standarder som i Konv2001 og lavere skat på arbejdsindkomst på ¼ pct. af BNP. Med samme realvækstmålsætning som i Konv2001 vil skatter og det offentlige forbrug være ¼ pct. af BNP lavere i 2010.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Kommunerne er forpligtet til at have omtrent ligevægt mellem indtægter og udgifter, mens staten og de offentlige fonde ventes at have overskud i hele perioden.

De forudsatte overskud på de offentlige finanser indebærer desuden, at den offentlige gæld reduceres fra knap 45 pct. af BNP i 2001 til 26 pct. af BNP i 2010, *jf. tabel 4.3.*

Det forklarer det betydelige fald i nettorenteudgifternes andel af BNP fra 1,5 pct. af BNP i 2001 til 0,2 pct. af BNP i 2010, mens nettorenteudgifterne ekskl. fonde (ATP m.v.) vil falde fra 2,5 til 1,2 pct. af BNP i perioden 2001 til 2010.

Tabel 4.3. Dekomponering af ændringen i den offentlige gæld

ESA	2001	2002	2003	2004	2005	2010
	----- Pct. af BNP -----					
Gæld, niveau slutår.....	44,7	43,9	42,1	39,2	36,7	26,0
Ændring i gæld.....	-2,0	-0,8	-1,8	-2,9	-2,5	-10,6
Bidrag til ændring i gæld:						
- Stat og kommuners saldo	-1,2	-1,1	-1,2	-1,7	-1,6	-6,9
- Vækstbidrag	-1,7	-1,4	-1,9	-1,6	-1,5	-6,2
- ATP's/DSP's andel af statsobl ¹⁾ ...	0,4	-0,5	-0,5	-0,2	-0,2	-0,7
- Finansielle poster m.v. ²⁾	0,4	2,2	1,7	0,7	0,7	3,1

- 1) Denne post afspejler, at fondenes (ATP m.v.) og DSP's beholdning af statsobligationer fradrages i den målte gæld.
- 2) Denne post indeholder indtægter fra salg af statslige aktiver (privatiseringer m.v.), betalingsforskydninger på skatteområdet, emissionskurstab, genudlån m.v.

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

Den offentlige saldo er relativt konjunkturfølsom. Det er vurderingen, at en cyklisk stigning i BNP – svarende til en udvidelse af outputgabet med 1 pct.enhed vil forbedre de offentlige finanser med 0,6-0,7 pct. af BNP.

Den strukturelle budgetsaldo – der angiver et skøn for de offentlige finanser rensset for konjunkturerne påvirkning og særlige poster som f.eks. aktiekursudsving – forventes teknisk set at falde med ½ pct. af BNP fra 2001 til 2002 på grund af omlægningen af den særlige pensionsopsparing. Den offentlige saldo ventes i perioden 2004 til 2005 at ligge lidt over den strukturelle saldo, mens den i 2006 forudsættes at vende tilbage til sit strukturelle niveau, jf. tabel 4.4.

Tabel 4.4. Finanspolitikken 2000-2005

	2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
	----- Pct. af BNP, niveau i slutår -----					
BNP, realvækst i pct.	1,0	1,5	2,2	1,8	1,7	1,8
Offentlig saldo (1)	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
Rentebetalinger	-1,5	-1,3	-1,1	-1,0	-0,9	-0,2
Potentiel BNP, realvækst i pct.	1,2	1,6	2,1	2,0	2,0	1,9
Outputgab	0,7	0,6	0,7	0,6	0,3	0,0
Bidrag fra konjunktur (2)	0,4	0,3	0,4	0,3	0,2	0,0
Bidrag fra særlige poster (3)	-0,3	-0,3	-0,4	0,0	0,0	0,0
Strukturel saldo (1)-(2)-(3)	2,7	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2

Anm.: De særlige poster omfatter primært pensionsafkastskattens, selskabsskattens (ekskl. provenu fra kulbrinteskate) og nettorenteudgifternes afvigelse fra trend.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fraset renteudgifterne falder udgiftstrykket med 0,4 pct. af BNP fra 2000 til 2010. Det er overvejende et fald i indkomstoverførslerne, der bidrager hertil. De primære indtægter falder med 2,3 pct. af BNP fra 2000 til 2010. Heraf falder skattetrykket med 2 pct. af BNP. Skattestop og lavere skat på arbejdsindkomst bidrager her med 0,7 pct. af BNP, *jf. tabel 4.5*. Hvis skatten på arbejdsindkomst nedsættes med ½ pct. af BNP falder skattetrykket i stedet med 2¼ pct. af BNP.

Skattestoppet reducerer det opgjorte skattetryk med ca. 0,45 pct. af BNP. Det dækker over to modsatrettede effekter. For det første vil den isolerede virkning af skattestoppet medføre et fald i skattetrykket på 0,75 pct. af BNP målt i 2002-niveau. For det andet vil mindre-stigningerne i afgifterne (som indgår i BNP) dæmpe BNP-væksten, hvilket (teknisk set) øger det målte skattetryk med ca. 0,3 pct. af BNP. Den resterende del af effekten på de offentlige finanser måles som en stigning i udgifternes andel af BNP.

Tabel 4.5. Sammensætning af de offentlige finanser

	ESA	2001	2002	2003	2004	2005	2010
		Pct. af BNP					
Offentlig sektors saldo.....	B9	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
Offentlige udgifter	ESA	53,2	52,9	52,1	52,0	51,8	51,0
- Primære udgifter		49,1	49,3	48,8	48,8	48,7	48,6
- Offentligt forbrug	P32	25,5	25,6	25,4	25,5	25,6	25,4
- Offentlige investeringer.....	P51	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
- Indkomstoverførsler		17,0	17,0	16,9	16,7	16,5	16,6
- Renteudgifter.....		4,1	3,6	3,3	3,3	3,1	2,4
Offentlige indtægter	ESA	56,1	55,1	54,3	54,5	54,2	53,2
- Skatter (skattetryk)		49,0	48,2	47,7	48,0	47,6	46,8
- Personskat og AM-bidrag....		25,2	25,0	25,0	24,7	24,4	24,1
- heraf ejendomsværdiskat ..		0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
- Ejendomsskat		1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1
- Pensionsafkastbeskatning		0,1	0,0	0,0	0,8	0,9	1,0
- Selskabsskatter		3,1	3,0	2,7	2,7	2,6	2,4
- Obligatoriske bidrag		1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1
- Afgifter		13,5	13,6	13,5	13,4	13,3	12,9
- Renteindtægter	D41	2,5	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2
- Øvrige indtægter.....		4,5	4,6	4,4	4,3	4,4	4,2

Anm.: Her er forudsat samme reale standarder som i konv2001 og lavere skat på arbejdsindkomst på ¼ pct. af BNP. Med samme realvækstmålsætning som i konv2001 vil skatter og det offentlige forbrug være ¼ pct. af BNP lavere i 2010.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den forudsatte nedgang i antallet af modtagere af (skattepligtige) indkomstoverførsler indebærer desuden færre skattebetalinger og dermed et fald i skattetrykket på omtrent 0,2 pct. af BNP fra 2000 til 2010. Endvidere bidrager en normalisering af det aktuelt høje provenu fra selskabsskatten til et fald på 0,4 pct. af BNP fra 2003 til 2010.

Det kraftige fald i aktiekurserne i 2001 og 2002 indebærer, at provenuet fra pensionsafkastskatten skønnes at udgøre stort set 0 pct. af BNP i årene 2001-03. Fra 2004 og frem er forudsat en tilbagevenden til "normale" aktiekursstigninger, hvilket sammen med opbygningen af pensionsformuen betyder, at pensionsafkastskatten kan udgøre 1 pct. af BNP i 2010. Fra 2003 til 2010 bidrager dette derfor til skattetrykket med 1 pct. af BNP, mens der fra 2000 til 2010 vil være et bidrag herfra på 0,3 pct. af BNP.

Det store bidrag til ændring i skattetrykket – og dermed også de offentlige finanser – fra pensionsafkastskatten skal ses i lyset af, at skatten på pensionskassernes aktieafkast blev sat op fra 5 til 15 pct. i 2000, mens skatten på det langt mere stabile obligationsafkast omvendt blev sat ned fra 25 pct. til 15 pct.

På baggrund af de historiske erfaringer kan det groft skønnes, at provenuet fra beskattningen af pensionsafkast vil svinge med godt 1 pct. af BNP i gennemsnit med de nye regler. Det afspejler, at afkastet fra obligationer er forholdsvist stabilt, mens ændringer i aktiekurserne giver anledning til store udsving i provenuet.

Til sammenligning har de årlige udsving på de samlede offentlige finanser været 1½ pct. af BNP i gennemsnit i de sidste 25 år og under 1 pct. af BNP siden 1990. Ændringen i pensionsafkastskatten kan dermed op til fordoble udsvingene på de offentlige finanser, og ændringerne er meget vanskelige at forudse.

De store udsving fra år til år i provenuerne fra pensionsafkastbeskatningen påvirker ikke den langsigtede holdbarhed af de offentlige finanser og bør ikke kompenseres via ændringer i finanspolitikken, som i givet fald ville blive meget ustabil. Udsvingene kan dog øge vigtigheden af de gennemsnitlige overskud på de offentlige finanser, så der ikke opstår spekulation om finanspolitikens holdbarhed som følge af tilfældige udsving.

De årlige udsving i provenuet fra forskellige typer af skatter, f.eks. pensionsafkastbeskatningen, betyder også, at det teknisk opgjorte skattetryk (skatteindtægter i pct. af BNP) kan falde eller stige mærkbart i enkelte år på trods af skattestoppet.

5. Finanspolitisk holdbarhed

Finanspolitikens holdbarhed er vurderet på baggrund af en mellemfristet fremskrivning til 2010, mens der for årene efter 2010 anvendes stiliserede forudsætninger. Efter 2010 anvendes, at satser for overførselsindkomster samt udgifterne til offentlige lønninger og varekøb pr. bruger af den offentlige service følger lønudviklingen i den private sektor. Det betyder, at det i hovedtræk kun er demografiske forskydninger i befolkningens sammensætning, der påvirker udviklingen i udgifterne til det offentlige forbrug og overførselsindkomster som andel af BNP *jf. bilag 2*, der indeholder de overordnede forudsætninger for fremskrivningen af de offentlige finanser.

Efter 2010 holdes skattesatser, der udgør en procentdel af udskrivningsgrundlaget, konstante, mens afgiftssatser, der er fastsat som et kronebeløb, reguleres med prisudviklingen. Det betyder, at skatteindtægterne som udgangspunkt følger BNP efter 2010, ud over virkninger af ændringer i skattebaserne (i forhold til BNP).

I Konv2001 blev udviklingen i de offentlige finanser efter 2010 baseret på et stiliseret demografisk forløb. I dette konvergensprogram er målsætninger for udviklingen i beskæftigelse, offentlig service og skatter frem til 2010 derimod som nævnt indregnet, hvilket samlet bidrager til at forbedre den finanspolitiske holdbarhed med 0,2 pct. af BNP i forhold til et demografisk forløb, *jf. tabel 5.4*.

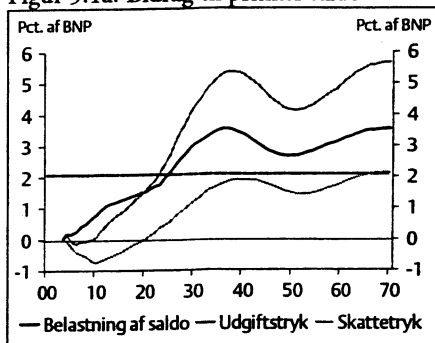
En langsigtet fremskrivning af de offentlige finanser vil altid være forbundet med usikkerhed, der indebærer, at den langsigtede belastning af de offentlige finanser både kan blive såvel større som mindre, end fremskrivningen lægger op til, *jf. bilag 3*, der indeholder følsomhedsanalyser. Den isolerede virkning af befolkningens aldring og ændringerne i den private nettopensionsopsparing er imidlertid rimelig robust. For andre relevante faktorer for den langsigtede udvikling er der usikkerheder, der kan trække i begge retninger.

Den langsigtede udvikling i de offentlige finanser

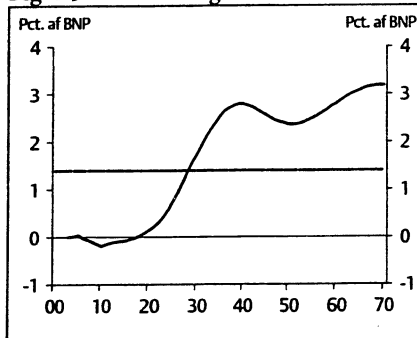
Som følge af flere ældre og et fald i arbejdsstyrken er der udsigt til en tiltagende belastning af statens og kommunernes primære saldo frem mod 2040, jf. figur 5.1a. Det afspejler, at stigningen i de offentlige udgifter overstiger de forudsigelige ændringer i skatteindtægter fra særligt privat pensionsopsparing, jf. figur 5.1b til d.

Figur 5.1. Overordnede bidrag til stat og kommuners primære saldo, ændring i forhold til 2003

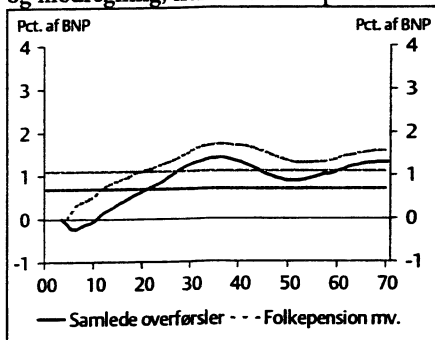
Figur 5.1a. Bidrag til primær saldo

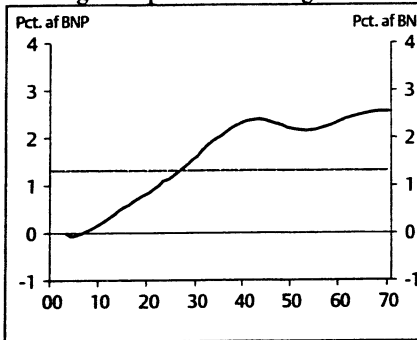
Figur 5.1b. Offentlig konsum

Figur 5.1c. Overførsler efter skat, afgifter og modregning, herunder folkepension

Figur 5.1d. Skatteindtægter fra nettoudbetalinger fra pensionsordninger

Anm.: De vandrette (røde) linjer angiver ændringen i pct. af BNP omregnet til en fast årlig ændring i forhold til 2003.

Kilde: Egne beregninger.

Med de anvendte udgiftsregler vil det offentlige forbrug stige i de kommende årtier i takt med befolkningsaldringen. Det offentlige forbrug top- per i 2070, hvor det offentlige forbrug forventes at være forøget med 3,2

pct. af BNP, jf. tabel 5.1. Udgifterne til overførsler efter skat stiger med 1,7 pct. af BNP frem til 2070.

Tabel 5.1. Fremskrivning af statens og kommunernes primære saldo, ændring i forhold til 2003 i pct. af BNP

	2010	2040	2070	Konstant årligt bi- drag fra 2003 ¹⁾
<i>1. Offentlige udgifter</i>	-0,2	4,1	4,5	2,1
1.1 Forbrug ²⁾	-0,2	2,8	3,2	1,4
1.2 Indkomstoverførsler efter skat.....	0,0	1,7	1,7	0,9
1.3 Modregning	0,0	-0,4	-0,5	-0,2
<i>2. Offentlige indtægter</i>	-1,0	0,7	0,9	0,0
2.1 Skat af pensionsopsparing, netto	0,2	2,3	2,6	1,3
2.2 Indtægter fra indvinding i Nordsøen	-0,3	-0,7	-0,7	-0,6
2.3 Lavere skatter	-0,9	-0,9	-0,9	-0,8
- heraf skattestop til 2010.....	-0,7	-0,7	-0,7	-0,6
- heraf lavere skat på arbejdsindkomst ³⁾	-0,3	-0,3	-0,3	-0,2
<i>3. Belastning af primær saldo, i alt (1-2)</i>	0,8	3,3	3,5	2,1
3.1 Stigning i udgiftstryk	0,1	5,3	5,7	-
3.2 Stigning i skattetryk	-0,7	1,9	2,1	-

Anm.: Virkningen på saldoen for stat og kommuner er opgjort strukturelt og ekskl. net-torenteudgifter. Udgiftstrykket er endvidere opgjort ekskl. udbetalinger fra ATP, da ATP fra en finanspolitisk synsvinkel kan sidestilles med en privat pensions-ordning.

- 1) Angiver nutidsværdien af fremtidige i ændringer som andel af BNP omregnet til et konstant årligt bidrag i pct. af BNP med virkning fra 2003.
- 2) Bidraget fra det offentlige forbrug og lavere skat på arbejdsindkomst er ca. 0,2 pct. af BNP mindre henholdsvis større ved en realvækst i det offentlige forbrug på 0,5 pct. om året fra 2006-2010.

Kilde: Egne beregninger.

Stigningen i indkomstskattepligtige udbetalinger fra pensionsordninger til pensionister vil med de gældende regler for modregning af folkepensionens pensionstillæg og boligydelse dæmpe stigningen i overførslerne efter skat med op til ca. 0,5 pct. af BNP frem mod i 2070.

Den private sektors pensionsformue skønnes at stige fra ca. 112 pct. af BNP i 2003 til ca. 200 pct. af BNP i 2040. Samtidig øges de skattepligtige udbetalinger gradvist, således at der sker et skift fra nettoindbetalinger på knap 2 pct. af BNP i 2003 til nettoudbetalinger på ca. 3½ pct. af BNP

i 2040. Skatteindtægterne fra nettoudbetalinger skønnes at stige med ca. 2½ pct. af BNP frem til 2070.

De stigende nettoskatteindtægter fra den private sektors pensionsopsparing modsvares delvist af et forventet fald i indtægter fra olie- og gasindvinding i Nordsøen, hvor indtægterne på ca. 0,7 pct. af BNP i 2003 beregningsmæssigt forudsættes at blive udfaset frem til 2020.

Fremskrivningen af de offentlige finanser indebærer samlet set, at de offentlige udgifter stiger med ca. 5,7 pct. af BNP fra 2003 til 2070, mens de offentlige indtægter samlet set skønnes at stige med ca. 2,1 pct. af BNP i samme periode. Det indebærer, at den primære saldo – det vil sige overskuddet før nettorenteudgifter – i alt belastes med 3,5 pct. af BNP frem til 2070.

Den fremtidige belastning af den primære saldo kan samlet set omregnes til en fast årlig belastning på 2,1 pct. af BNP med virkning fra 2003.

Krav til overskud på de offentlige finanser

For at belyse, om finanspolitikken er robust i forhold til den forventede fremtidige forringelse af statens og kommunernes primære saldo og rentebyrden af den offentlige nettogæld, sammenholdes de fremtidige nettoforpligtelser med de offentlige finanser i 2003.

Statens og kommunernes strukturelle primære saldo udgør 3,4 pct. af BNP i 2003, *jf. tabel 5.2*, mens effekten af befolkningsaldringen m.v. stiller krav om et strukturelt primært overskud på 3,3 pct. af BNP i 2003. Dette krav kan opdeles i 2 komponenter. For det første rentebyrden af statens og kommunernes nettogæld på ca. 26 pct. af BNP i 2002, der medfører en udgift ca. 1,1 pct. af BNP i 2003. Rentebyrden består af den del af renteudgifterne, der ikke udhules af BNP-væksten, og derfor kræver finansiering for at undgå, at gælden stiger som andel af BNP. For det andet de fremtidige nettoforpligtelser, der følger af befolkningsaldringen m.v., som omregnes til et fast årlig belastning på 2,1 pct. af BNP i 2003, *jf. ovenfor*.

Tabel 5.2. Langsigtede krav til de offentlige finanser

	2003	2010
Status for de offentlige finanser:	--- Pct. af BNP ---	
Den offentlige sektors saldo.....	2,2	2,2
- heraf saldo i sociale kasser og fonde	1,0	0,8
- heraf saldo i stat og kommuner.....	1,2	1,4
Stat og kommuners nettorenteudgifter	1,9	1,2
Stat og kommuners primære saldo	3,2	2,5
Konjunkturbidrag til stat og kommuners primære saldo	-0,2	0,0
<i>1. Stat og kommuners strukturelle primære saldo</i>	<i>3,4</i>	<i>2,5</i>
Bidrag til fremtidige nettoforpligtelser:		
Offentlige udgifter ¹⁾	2,1	2,7
Ændringer i skat af privat pensionsopsparing.....	-1,3	-1,4
Indtægter fra indvinding i Nordsøen	0,6	0,4
Skattestop samt lavere skat på arbejdsindkomst fra 2004 ¹⁾	0,8	0,0
Rentebyrde af den offentlige nettogæld ²⁾	1,1	0,7
<i>2. Krav til stat og kommuners strukturelle primære saldo</i>	<i>3,3</i>	<i>2,4</i>
<i>3. Holdbarhedsindikator (korrigeret strukturel saldo)</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>

1) Jf. note 1) til tabel 5.1.

2) Rentebyrden af den offentlige nettogæld er beregnet ud fra de offentlige netto-
renteudgifter, der er vækst- og inflationskorrigeret.

Kilde: Egne beregninger.

Den strukturelle saldo korrigeret for fremtidige nettoforpligtelser – holdbarhedsindikatoren – udviser således et overskud på ca. 0,1 pct. af BNP i 2003. Holdbarhedsindikatoren angiver den hypotetiske finanspolitiske tilpasning med virkning fra 2003, som er nødvendig, for at finanspolitikken kan videreføres uden efterfølgende ændringer i skattesatser eller udgiftsstandarder.

Frem til 2010 falder overskuddet på statens og kommunernes primære saldo til 2,5 pct. af BNP, mens kravet til det primære overskud nedbringes til 2,4 pct. af BNP. Holdbarhedsindikatoren udviser en saldo på 0,1 pct. af BNP i 2010, men sammensætningen af bidragene til de fremtidige nettoforpligtelser ændres frem til 2010. Overskud på de offentlige finanser og en nedbringelse af den offentlige gæld vil medføre, at rentebyrden af gælden falder frem til 2010. Bidraget til de fremtidige nettoforpligtelser fra offentlige udgifter tiltager frem til 2010, da befolkningsaldringen rykker tættere på.

En holdbarhedsindikator, der ligger mellem $-\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{2}$ pct. af BNP, angiver i lyset af den beregningsmæssige usikkerhed, at finanspolitikken vur-

deres at være holdbar. Det betyder, at målsætningen om et overskud på de samlede offentlige finanser på 1½-2½ pct. af BNP frem til 2010 er på linje med de krav, der stilles for at fastholde finanspolitikens holdbarhed, jf. tabel 5.3.

Tabel 5.3. Krav til den offentlige sektors strukturelle saldo, pct. af BNP

	2003	2010
Krav til stat og kommuners strukturelle primære saldo	3,3	2,4
- Stat og kommuners strukturelle nettorenteudgifter	2,0	1,2
+ Strukturel saldo i sociale kasser og fonde	0,8	0,8
= <i>Krav til den offentlige sektors strukturelle saldo</i>	2,1	2,1
<i>Den offentlige sektors strukturelle saldo</i>	2,2	2,2
<i>Holdbarhedsindikator (Korrigeret strukturel offentlig saldo)</i>	0,1	0,1

Kilde: Egne beregninger.

Kravene til den strukturelle primære saldo for stat og kommuner i 2003 svarer til et overskud på de samlede offentlige finanser på 2,1 pct. af BNP, hvilket ligger inden for målintervallet for overskuddet på de offentlige finanser frem til 2010.

Bilag 1. Ændringer i fremskrivningen

Væksten i BNP er nogenlunde uændret i forhold til Konvergensprogram 2001. I perioden frem til 2005 er BNP-væksten i gennemsnit en anelse mindre, mens BNP-væksten i perioden 2006-10 er uændret. Set over hele perioden 2001-10 under ét vokser BNP i begge fremskrivninger i gennemsnit med 1 $\frac{3}{4}$ pct. årligt, svarende til fremgangen i produktionspotential, jf. tabel 1.

Forbrugerpriserne vokser i den nye fremskrivning i stort set samme tempo som sidst. I 2002 skønnes væksten i forbrugerpriserne dog ca. 0,7 pct. enheder større, hvilket primært afspejler en opjustering af væksten i fødevarer- og brændselspriserne.

Tabel 1. Ændringer i centrale nøgletal

	2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
BNP-vækst	----- Årlig vækst, pct. -----					
- Konvergensprogram 2001	1,1	1,4	2,4	1,9	1,9	1,8
- Konvergensprogram 2002	1,0	1,5	2,2	1,8	1,7	1,8
- Ændring	-0,1	0,1	-0,2	-0,1	-0,2	0,0
Forbrugerprisindeks	----- Årlig vækst, pct. -----					
- Konvergensprogram 2001	2,3	1,6	1,9	1,6	1,6	1,7
- Konvergensprogram 2002	2,4	2,3	1,8	1,6	1,6	1,7
- Ændring	0,0	0,7	-0,1	0,0	0,0	0,0
Offentlig sektors saldo	----- Pct. af BNP, niveau i slutår -----					
- Konvergensprogram 2001	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1	2,1
- Konvergensprogram 2002	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
- Ændring	0,9	0,3	0,1	0,5	0,2	0,1
Offentlig gæld	----- Pct. af BNP, niveau i slutår -----					
- Konvergensprogram 2001	43,5	42,9	40,1	37,6	35,1	24,4
- Konvergensprogram 2002	44,7	43,9	42,1	39,2	36,7	26,0
- Ændring	1,2	1,1	2,0	1,6	1,6	1,7
Skattetryk	----- Pct. af BNP, niveau i slutår -----					
- Konvergensprogram 2001	48,0	47,9	47,6	47,4	47,1	46,3
- Konvergensprogram 2002	49,0	48,2	47,7	48,0	47,6	46,8
- Ændring	1,0	0,4	0,1	0,6	0,5	0,5

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

Skattetrykket falder med 1,4 pct. af BNP i perioden 2001-05 og 2,2 pct. af BNP i perioden 2001-10. Det er omtrent 0,5 pct. af BNP mere end sidst, hvilket skal ses i lyset af, at Særlig Pensionsopsparing først i 2002 indregnes som en privat ordning i nationalregnskabet, mens det i Kon-

vergensprogram 2001 var forventet at ske i 2001. Fra 2002 til 2010 er faldet i skattetrykket stort set parallelt.

Bilag 2. Demografiske forudsætninger

Fremskrivningen af udviklingen i de offentlige finanser følger frem til 2010 den mellemløstede fremskrivning. Fremskrivningen efter 2010 er i hovedtræk baseret på demografiske bidrag til beskæftigelse og offentlige finanser med udgangspunkt i *DREAM's* befolkningsprognose³ fra september 2002.

Den nye befolkningsprognose indebærer, at fertiliteten stiger svagt, *jf. figur 5.1a*, mens middellevetiden frem til år 2100 forudsættes at stige med godt 5 år for mænd og godt 2 år for kvinder, *jf. figur 5.1b*. Frem til 2050 forudsættes en stigning i middellevetiden på ca. 3½ år for mænd. Det er noget lavere end den forventede stigning i middellevetiden i EU-landene⁴. Nettoindvandringen forudsættes at udgøre ca. 10.000 – fortrinsvis unge – personer om året, *jf. figur 5.1c*.

Befolkningsforløbet indebærer samlet set en betydelig aldring af befolkningen i de næste årtier, hvor antallet af ældre stiger kraftigt, mens antallet af personer i den erhvervsaktive alder er omtrent uændret, *jf. figur 5.1d*. Den gradvise aldring af befolkningen indebærer en kraftig stigning i ældrekvoten og en omtrent tilsvarende stigning i den samlede forsørgerkvote, *jf. figur 5.1e*.

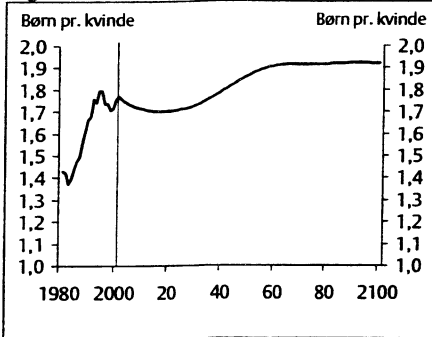
Det individuelle offentlige forbrug omfatter udgifter, der direkte eller indirekte kan henføres til brugerne, som f.eks. hospitaler, børnepasning, uddannelse m.v., og er således afhængigt af befolkningens alderssammensætning. Udgifter til administration, forsvar, retsvæsen, samfærdsel m.fl. henføres til det ikke aldersafhængige kollektive offentligt forbrug. Det individuelle offentlige forbrug udgør størstedelen, ca. 2/3, af det samlede offentlige forbrug.

³ Befolkningsprognose, der anvendes i den makroøkonomiske model *DREAM*

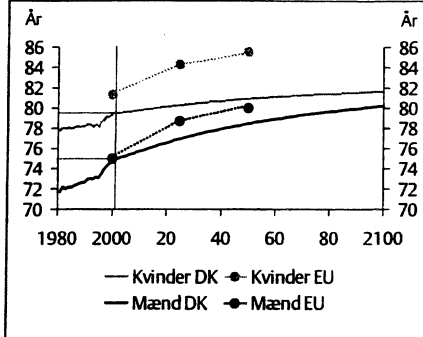
⁴ Tal for EU fra EPC, *Budgetary challenges posed by ageing populations*, oktober 2001.

Figur 5.1. Centrale forudsætninger i DREAM's befolkningsprognose

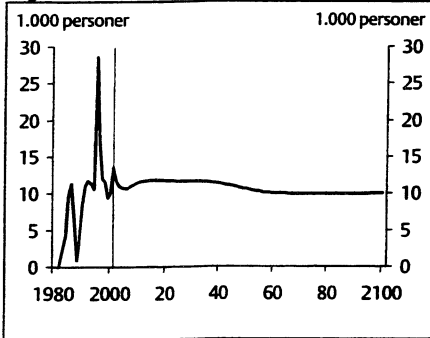
Figur 5.1a. Fertilitet

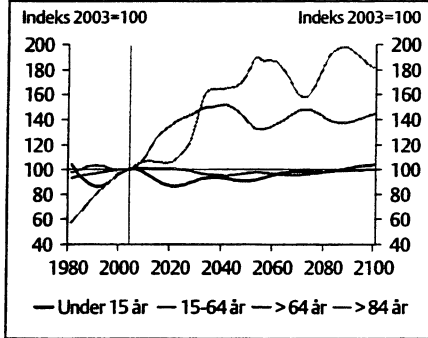
Figur 5.1b. Middellevetid

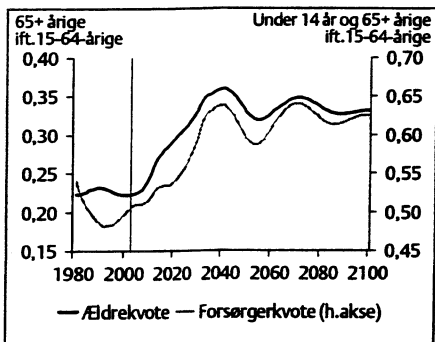
Figur 5.1c. Nettoindvandring

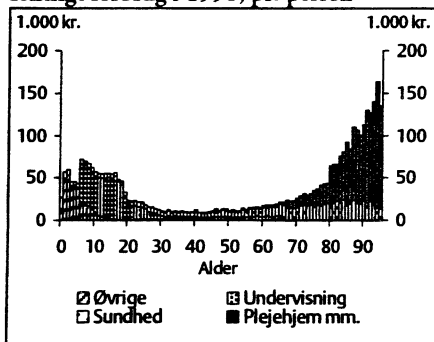
Figur 5.1d. Udvikling i aldersgrupper

Figur 5.1e. Ældre- og forsørgerkvote

Figur 5.1f. Aldersfordelt individuelt offentligt forbrug i 1998, pr. person

Kilde: DREAM's befolkningsprognose og egne beregninger.

De gennemsnitlige individuelle offentlige udgifter til ældre er markant højere end udgiften til børn og unge, mens personer i de erhvervsaktive aldre i gennemsnit trækker mindst på de offentlige serviceydelser, *jf. figur 5.1f*.

Fremskrivningen af antallet af overførselsmodtagere efter 2010 er baseret på en demografisk udvikling af antallet af overførselsmodtagere i de enkelte overførselsgrupper opdelt på køn, alder og herkomst. Da overførselssatser forudsættes at blive satsreguleret med udviklingen i årslønningerne i den private sektor, og løkvoten forudsættes konstant efter 2010, vil ændringer i overførslernes andel af BNP efter 2010 afhænge af forholdet mellem antallet af overførselsmodtagere og antallet af beskæftigede.

Tabel 1. Offentlige finanser på lang sigt og centrale forudsætninger

	2003	2005	2010	2020	2030	2040	2070
	Pct. af BNP	-- Ændring i forhold til 2003, pct. BNP --					
Samlede offentlige udgifter, ekskl. nettorenteudgifter	48,8	0,0	0,1	1,5	4,2	5,3	5,7
- Offentligt forbrug	25,4	0,0	-0,2	0,1	1,8	2,8	3,2
- Sundhed og ældrepleje	7,5	-0,1	-0,2	0,3	1,3	1,8	1,7
- Offentlige overførsler ¹⁾	16,9	0,0	0,3	1,4	2,5	2,5	2,4
- Folkepension	4,3	0,4	0,9	1,8	2,7	2,9	2,8
Samlede offentlige indtægter.....	54,3	-0,2	-0,7	0,0	1,2	1,9	2,1
- Skat af pensionsudbet., netto.....	-	-0,1	0,2	0,9	1,6	2,3	2,6
Pensionsformue ²⁾	113	119	137	170	196	206	213
<i>Forudsætninger</i>		Pct. -----					
Nominelt BNP pr. beskæftiget	4,2	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
Nominelt BNP.....	3,9	4,0	4,0	3,6	3,4	3,8	3,8
Erhvervsfrekv., mænd (20-64 år) ...	85,8	86,0	86,0	85,5	84,6	84,8	84,0
Erhvervsfrekv., kvinder (20-64 år) .	75,6	75,7	76,0	75,1	73,6	74,1	73,2
Erhvervsfrekvens, alle (20-64 år)....	80,7	80,9	81,0	80,3	79,1	79,5	78,6
Ledighed (pct. af arbejdsstyrken) ...	5,4	5,1	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5

Anm.: Fremskrivningen indebærer at ledighed og erhvervsdeltagelsen opdelt på køn, alder og herkomst efter 2010 fastholdes konstante. Ændringer i erhvervsdeltagelsen efter 2010 afspejler udelukkende ændringer i befolkningens sammensætning på køn, alder og herkomst. Skatteindtægter følger underliggende udviklingen i BNP efter 2010, men med centrale antagelser blandt andet for så vidt angår pensionsopsparing.

1) Overførsler fra sociale kasser og fonde (ATP m.v.) er ikke medtaget.

Erhvervsdeltagelsen påvirkes efter 2010 udelukkende af demografiske forskydninger i befolkningens sammensætning. Ledighedsprocenten, der

forudsættes at falde til 4,5 pct. i 2010, *jf. tabel 1*, er uændret efter 2010. Beskæftigelsesfrekvenser fastholdes også konstante for aldersgrupper, køn og herkomst efter 2010.

Bilag 3. Følsomhedsanalyser med hensyn til finanspolitikens holdbarhed

En langsigtet fremskrivning af de offentlige finanser vil altid være forbundet med en betydelig usikkerhed, der indebærer, at den langsigtede belastning af de offentlige finanser både kan blive såvel større som mindre, end fremskrivningen lægger op til. Den isolerede virkning af befolkningsaldringen og den private pensionsopsparing kan imidlertid forudses med ganske stor sikkerhed, om end selv mindre ændringer i forudsætninger om middellevetiden kan få mærkbar betydning for kravene til finanspolitikken, *jf. tabel 1*.

Tabel 1. Udvalgte følsomhedsanalyser. Ændring i holdbarhedsindikatoren i forhold til demografisk grundforløbet

	Virkning på finanspolitisk holdbarhed
	Pct. af BNP
<i>Demografi:</i>	
Fertilitet øges med 4.000 børn årligt fra 2004.....	-0,02
Middellevetid øges med 1 år.....	-0,22
Stigning i middellevetid til 2050 svarer til gnst. i EU-lande	-0,58
Middellevetid øges til gnst. EU-niveau i 2050	-0,70
<i>Erhvervsdeltagelse:</i>	
Gnst. tilbagetrækningsalder øges med ½ år.....	0,25
<i>Indvandring (årlig ændring i forhold til grundforløb):</i>	
Indvandring fra gnst.land øges med 5.000 personer	0,00
Indvandring fra gnst.land reduceres med 5.000 personer	0,00
Indvandring fra mindre udviklede lande øges med 5.000 personer.....	-0,12
Indvandring fra mindre udviklede lande reduceres med 5.000 personer...	0,12
Indvandring fra mere udviklede lande øges med 5.000 personer	0,12
Indvandring fra mere udviklede lande reduceres med 5.000 personer.....	-0,12
<i>Flere folkepensionister (50.000 personer) med bopæl i udlandet:</i>	
Mindre tab af skatteindtægter.....	-0,08
Gennemsnitligt tab af skatteindtægter	-0,13
Stort tab af skatteindtægter.....	-0,18

Kilde: DREAM og egne beregninger.

Betydning af fremgang i beskæftigelsen

Det er forudsat, at beskæftigelsen i fravær af yderligere strukturtiltag kan stige med i størrelsesordenen 30.000 personer fra 2000 til 2010, og at der derfor kræves yderligere tiltag for at nå den samlede forudsatte stigning i beskæftigelsen på 85.000 personer. Derudover kræver forløbet, at arbejdstiden ikke falder yderligere ud over den reduktion, som følger af allerede aftalte overenskomster og ændringer i arbejdsstyrkens alderssammensætning.

Hvis de ikke-udmøntede krav til beskæftigelsen ikke realiseres – svarende til at fremgangen i den strukturelle beskæftigelse⁵ fra 2003 til 2010 bliver ca. 61.000 personer mindre end forudsat – svækkes det finanspolitiske råderum med i størrelsesordenen 1 pct. af BNP. Hvis de ikke-udmøntede krav til beskæftigelsen til gengæld realiseres, men den gennemsnitlige arbejdstid falder med ca. 2¼ pct. ud over det forudsatte – omtrent svarende til arbejdsindsatsen for 61.000 helårspersoner – vil det finanspolitiske råderum svækkes med ca. 0,7 pct. af BNP, *jf. tabel 3.*

Tabel 3. Virkning på den finanspolitiske holdbarhed hvis forudsætningerne om beskæftigelse eller arbejdstid svigter

	Pct. af BNP	Mia. 2002 kr.
Ikke-udmøntede krav realiseres ikke	-1,0	-14
Fald i gennemsnitlig arbejdstid på 2¼ pct.....	-0,7	-10
Fald i aftalt og gennemsnitlig arbejdstid på 2¼ pct. ...	-0,5	-7

Anm.: Det er antaget, at de berørtes løn svarer til gennemsnittet. Der er forudsat et uændret antal udførte arbejdstimer i den offentlige sektor svarende til flere beskæftigede i tilfælde af kortere arbejdstid.

Kilde: ADAM's databank og egne beregninger.

Hvis et sådant underliggende fald i den gennemsnitlige arbejdstid følger af en overenskomstbaseret reduktion i den aftalte arbejdstid – og ikke blot på grund af ændring i f.eks. befolkningssammensætning eller deltidsfrekvens – medfører det en tilsvarende reduktion i reguleringen af indkomstoverførslerne, idet satsreguleringen knytter sig til årslønnen. Det reducerer de offentlige overførselsudgifter, således at det finanspolitiske

⁵ De ikke-udmøntede krav til beskæftigelsen indebærer en fremgang på 48.000 personer fra 2003 til 2010. I beregningen af holdbarheden af finanspolitikken tages udgangspunkt i den strukturelle beskæftigelse, hvor det ikke-udmøntede beskæftigelseskrav er 61.000 personer fra 2003 til 2010. Forskellen skyldes, at den strukturelle ledighed i 2003 overstiger den faktiske ledighed med 13.000 personer.

råderum i stedet svækkes med 0,5 pct. af BNP, såfremt arbejdstiden falder med yderligere 2¼ pct. I beregningerne er forudsat en større offentlig beskæftigelse for at sikre uændret timeindsats i den offentlige sektor.

Reduktionen af det finanspolitiske råderum afspejler, at lavere beskæftigelse og kortere gennemsnitlig arbejdstid i den private sektor medfører lavere produktion og skattebetaling. Faldet i arbejdstiden har dog mindre virkning på de finanspolitiske muligheder end et sammenligneligt fald i beskæftigelsen. Det skyldes blandt andet, at mindre beskæftigelse i personer modsvares af en stigning i antallet af overførselsmodtagere og dermed i overførselsudgifterne. Hvis et fald i den gennemsnitlige arbejdstid ikke er et resultat af en overenskomstmæssig beslutning, ændres satsreguleringen – og dermed overførselsudgifterne – derimod ikke.

Bilagstabeller

I bilagstabellerne B1 og B2 er vist nøgletal for de to forløb. I det ene forudsættes samme reale standarder som i Konv2001, mens det andet forudsætter samme realvækst i det offentlige forbrug som i Konv2001. Det bemærkes, at der i den mellemlistede fremskrivning ikke er foretaget en prioritering mellem de to forløb, som begge forudsætter at mål for arbejdsmarkedet realiseres. I de efterfølgende bilagstabeller er generelt vist forløbet med samme reale standarder i det offentlige forbrug som i Konv2001 og lavere skat på $\frac{1}{4}$ pct. af BNP på arbejdsindkomst.

Tabel B1. Reale standarder som i DK2010, 2004-2010

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Realvækst i pct.										
Privat forbrug	-0,3	0,8	2,3	2,3	2,2	2,3	2,4	2,5	2,4	2,6	2,4
Offentligt forbrug	0,6	1,2	1,3	0,7	1,0	1,0	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Boligbyggeri	11,0	-13,5	-2,0	1,5	2,3	2,2	2,1	2,0	2,1	2,2	2,0
Erhvervsinvesteringer	11,1	3,0	0,2	3,4	2,4	2,2	2,2	2,4	2,4	2,4	2,4
Off. investeringer.....	6,7	3,5	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Lagerinvesteringer ¹⁾	0,2	0,4	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Endelig indenlandsk anvendelse.	2,6	1,1	1,2	2,1	1,9	2,0	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0
Eksport	11,5	3,7	4,3	5,1	4,0	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Heraf industrieksport	12,8	2,6	4,3	6,0	4,8	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1
Import	11,2	4,3	3,9	5,1	4,5	4,2	4,2	3,9	4,0	4,0	4,0
BNP	3,0	1,0	1,5	2,2	1,8	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	1,8
Heraf BVT i private byerhverv	5,4	2,6	1,2	2,8	2,2	2,1	2,1	2,3	2,2	2,3	2,2
	Vækst i pct.										
Timelønomskostninger	3,9	4,3	4,2	4,1	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Timelønninger	3,6	4,2	4,1	4,0	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Timeproduktivitet, byerhverv	3,7	1,1	1,4	2,3	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Private disp.indkomster	3,9	1,0	1,9	2,7	1,9	2,6	2,6	2,6	2,5	2,6	2,5
Eksportpriser	10,7	4,2	-1,5	0,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Importpriser	9,9	2,7	-0,4	0,1	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Forbrugerpriser.....	2,9	2,4	2,3	1,8	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
Kontantprisen på ejerboliger	6,5	5,8	2,5	2,5	1,5	1,6	1,6	2,2	2,3	2,4	2,3
	Pct.										
Obligationsrente.....	5,6	5,1	5,2	5,5	5,8	6,0	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1
	Mia. kr.										
Betalingsbalance	20,6	34,2	31,5	35,0	38,6	40,5	42,6	45,9	49,4	53,1	57,5
Renter og udbytter	-29,0	-29,9	-29,6	-31,5	-29,5	-27,9	-26,1	-24,4	-22,4	-20,1	-17,5
Offentlig sektors saldo	32,7	38,1	29,7	32,2	38,2	37,3	36,4	36,8	38,5	39,8	41,9
Heraf renter.....	-22,7	-20,6	-18,6	-15,9	-15,4	-14,2	-12,7	-10,6	-8,1	-5,6	-3,0
	Pct. af BNP										
Betalingsbalance	1,6	2,5	2,3	2,4	2,6	2,6	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0
Offentlig sektors saldo	2,5	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Privat finansiell opsparing.....	-0,9	-0,3	0,1	0,2	0,0	0,2	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8
Skattetryk, pct. af BNP.....	48,8	49,0	48,2	47,7	48,0	47,6	47,3	47,1	47,0	46,8	46,8
Udgiftstryk, pct. af BNP.....	53,2	53,2	52,9	52,1	52,0	51,8	51,6	51,5	51,3	51,2	51,0
	1.000 personer										
Samlet beskæftigelse	2.705	2.720	2.725	2.738	2.748	2.755	2.760	2.768	2.775	2.783	2.791
Heraf offentlig.....	823	828	834	837	841	845	848	851	853	856	858
Heraf privat.....	1.882	1.892	1.892	1.902	1.907	1.910	1.912	1.917	1.922	1.928	1.933
Arbejdsstyrke.....	2.856	2.865	2.869	2.880	2.889	2.897	2.902	2.907	2.912	2.916	2.921
Registrerede arbejdsløse	150	145	144	142	142	142	142	139	136	133	130
Som pct. af arbejdsstyrken	5,3	5,1	5,0	4,9	4,9	4,9	4,9	4,8	4,7	4,6	4,5
Do. EU-definition	4,4	4,3	4,2	4,1	4,1	4,1	4,1	4,0	3,9	3,8	3,7

1) Angiver lagerændringernes bidrag til BNP væksten.

Tabel B2. Real vækst i offentligt forbrug som i DK2010, 2004-2010

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Realvækst i pct.										
Privat forbrug	-0,3	0,8	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,6	2,5	2,6	2,5
Offentligt forbrug	0,6	1,2	1,3	0,7	1,0	1,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Boligbyggeri	11,0	-13,5	-2,0	1,5	2,3	2,4	2,4	2,4	2,2	2,3	2,0
Erhvervsinvesteringer	11,1	3,0	0,2	3,4	2,5	2,3	2,3	2,3	2,2	2,3	2,4
Off. Investeringer	6,7	3,5	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Lagerinvesteringer ¹⁾	0,2	0,4	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Endelig indenlandsk anvendelse.	2,6	1,1	1,2	2,1	2,0	2,1	2,0	2,0	1,9	2,0	2,0
Eksport	11,5	3,7	4,3	5,1	4,0	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Heraf industrieksport	12,8	2,6	4,3	6,0	4,8	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1
Import	11,2	4,3	3,9	5,1	4,6	4,3	4,2	4,0	3,9	3,9	3,9
BNP	3,0	1,0	1,5	2,2	1,9	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8
Heraf BVT i private byerhverv	5,4	2,6	1,2	2,8	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2
	Vækst i pct.										
Timelønomsprognoser	3,9	4,3	4,2	4,1	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Timelønninger	3,6	4,2	4,1	4,0	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Timeproduktivitets, byerhverv	3,7	1,1	1,4	2,3	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Private disp.indkomster	3,9	1,0	1,9	2,7	2,1	2,7	2,7	2,6	2,5	2,6	2,5
Eksportpriser	10,7	4,2	-1,5	0,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Importpriser	9,9	2,7	-0,4	0,1	1,5	1,5	1,5	1,4	1,5	1,5	1,5
Forbrugerpriser	2,9	2,4	2,3	1,8	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Kontantprisen på ejerboliger	6,5	5,8	2,5	2,5	1,6	1,8	1,9	2,4	2,3	2,5	2,3
	Pct.										
Obligationsrente	5,6	5,1	5,2	5,5	5,8	6,0	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1
	Mia. kr.										
Betalingsbalance	20,6	34,2	31,5	35,0	38,4	39,8	41,5	44,4	48,1	52,2	56,9
Renter og udbytter	-29,0	-29,9	-29,6	-31,5	-29,5	-27,9	-26,2	-24,6	-22,7	-20,4	-17,9
Offentlig sektors saldo	32,7	38,1	29,7	32,2	37,2	35,4	34,1	35,0	37,1	38,9	41,6
Heraf renter	-22,7	-20,6	-18,6	-15,9	-15,4	-14,2	-12,8	-10,7	-8,3	-5,8	-3,2
	Pct. af BNP										
Betalingsbalance	1,6	2,5	2,3	2,4	2,5	2,5	2,5	2,6	2,7	2,8	3,0
Offentlig sektors saldo	2,5	2,8	2,1	2,2	2,5	2,3	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2
Privat finansiel opsparing	-0,9	-0,3	0,1	0,2	0,1	0,3	0,5	0,6	0,6	0,7	0,8
Skattetryk, pct. af BNP	48,8	49,0	48,2	47,7	47,9	47,4	47,0	46,8	46,7	46,6	46,5
Udgiftstryk, pct. af BNP	53,2	53,2	52,9	52,1	52,0	51,7	51,5	51,3	51,2	51,0	50,8
	1.000 personer										
Samlet beskæftigelse	2.705	2.720	2.725	2.738	2.748	2.757	2.762	2.769	2.776	2.784	2.791
Heraf offentlig	823	828	834	837	841	845	848	851	853	856	858
Heraf privat	1.882	1.892	1.892	1.902	1.907	1.912	1.914	1.919	1.923	1.928	1.933
Arbejdsstyrke	2.856	2.865	2.869	2.880	2.889	2.897	2.902	2.907	2.912	2.916	2.921
Registrerede arbejdsløse	150	145	144	142	141	140	140	138	135	133	130
Som pct. af arbejdsstyrken	5,3	5,1	5,0	4,9	4,9	4,8	4,8	4,7	4,7	4,5	4,5
Do. EU-definition	4,4	4,3	4,2	4,1	4,1	4,0	4,0	3,9	3,9	3,7	3,7

1) Angiver lagerændringernes bidrag til BNP væksten.

Tabel B3. Vækst dekomponering

ESA		2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
		----- Pct. -----					
BNP-vækst (faste priser).....	B1g	1,0	1,5	2,2	1,8	1,7	1,8
BNP (løbende priser)	B1g	1.344	1.388	1.450	1.509	1.568	1.904
BNP-deflator		2,8	1,7	2,3	2,1	2,2	2,1
Forbrugerprisindeks (HICP) ..		2,3	2,2	1,7	1,5	1,5	1,6
Beskæftigelsesvækst		0,5	0,2	0,5	0,3	0,3	0,3
Produktivitet (BNP pr.besk.) .		0,4	1,3	1,7	1,5	1,4	1,5
<i>Vækstkomponenter</i>		----- Realvækst, pct. -----					
Privat forbrug.....	P3	0,8	2,3	2,3	2,2	2,3	2,5
Offentligt forbrug	P3	1,2	1,3	0,7	1,0	1,0	0,7
Faste bruttoinvesteringer	P51	-0,2	0,0	2,9	2,4	2,2	2,3
Lagerændringer ¹⁾	P52/3	0,4	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksport	P6	3,7	4,3	5,1	4,0	3,5	3,5
Import	P7	4,3	3,9	5,1	4,5	4,2	4,0
<i>Bidrag til BNP-vækst</i>							
Indenlandsk efterspørgsel		1,0	1,2	2,0	1,9	1,9	1,9
Lagerændringer	P52/3	0,4	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoeksport.....	B11	-0,1	0,3	0,2	0,0	-0,2	0,1

1) Bidrag til BNP-vækst

Tabel B4. Offentlige finanser

ESA	2001	2002	2003	2004	2005	2010
----- Pct. af BNP -----						
<i>Nettofordrings erhvervelser</i>						
Offentlig sektor S13	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
Staten S1311	1,3	1,1	1,2	1,7	1,6	1,4
Kommuner S1313	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fonde S1314	1,6	1,0	1,0	0,8	0,8	0,8
<i>Offentlig sektor</i>						
Indtægter i alt ESA	56,1	55,1	54,3	54,5	54,2	53,2
Udgifter i alt ESA	53,2	52,9	52,1	52,0	51,8	51,0
Nettofordrings erhvervelse B9	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
Nettorentebetalinger	1,5	1,3	1,1	1,0	0,9	0,2
Primære saldo	4,4	3,5	3,3	3,6	3,3	2,4
<i>Indtægter komponenter</i>						
Skatter D2+D5	46,8	46,6	46,1	46,4	46,0	45,2
Sociale bidrag D61	2,2	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Renteindtægter D41	2,5	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2
Andet	4,5	4,6	4,4	4,3	4,4	4,2
Indtægter i alt ESA	56,1	55,1	54,3	54,5	54,2	53,2
<i>Udgifts komponenter</i>						
Offentligt forbrug P32	25,5	25,6	25,4	25,5	25,6	25,4
Individuelt konsum D63	17,7	17,7	17,5	17,6	17,6	17,5
Indkomstoverførelser D62	17,0	17,0	16,9	16,7	16,5	16,6
Renteudgifter D41	4,1	3,6	3,3	3,3	3,1	2,4
Subsidier D3	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9
Investeringer P51	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Andet	2,9	2,9	2,8	2,8	2,9	2,9
Udgifter i alt ESA	53,2	52,9	52,1	52,0	51,8	51,0

Tabel B5. Dekomponering af offentlig gæld

ESA	2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
----- Pct. af BNP -----						
Offentlig gæld	44,7	43,9	42,1	39,2	36,7	26,0
Ændring i offentlig gæld	-2,0	-0,8	-1,8	-2,9	-2,5	-10,6
<i>Bidrag til ændring i offentlig gæld</i>						
Primær saldo	-3,6	-3,3	-3,2	-3,6	-3,4	-14,0
Nettorenteudgifter D41	2,5	2,2	1,9	1,9	1,8	7,1
Nominel BNP-vækst B1g	-1,7	-1,4	-1,9	-1,6	-1,5	-6,2
<i>Andre faktorer med indflydelse på gæld</i>	0,8	0,8	1,7	1,3	0,5	0,5
<i>Heraf: Privatiserings indtægter ..</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Implicit rente af gæld	7,6	6,9	6,4	6,4	6,5	6,2

Tabel B6. Cyklisk udvikling

ESA	2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
	----- Pct. af BNP -----					
BNP-vækst (faste priser) Blg	1,0	1,5	2,2	1,8	1,7	1,8
Offentlig sektor B9	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
Renteudgifter..... D41	4,1	3,6	3,3	3,3	3,1	2,4
Potentiel BNP-vækst.....	1,2	1,6	2,1	2,0	2,0	1,9
Output gab.....	0,7	0,6	0,7	0,6	0,3	0,0
Cyklisk-justeret saldo.....	2,7	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2
Cyklisk-justeret primær saldo....	4,3	3,4	3,4	3,2	3,1	2,4

Tabel B7. Divergens fra tidligere konvergensprogram

ESA	2001	2002	2003	2004	2005	2006-10
	----- Årlig stigning -----					
<i>BNP-vækst</i>						
-Konvergensprogram 2001 Blg	1,1	1,4	2,4	1,9	1,9	1,8
-Konvergensprogram 2002 Blg	1,0	1,5	2,2	1,8	1,7	1,8
-Ændring..... Blg	-0,1	0,1	-0,2	-0,1	-0,2	0,0
<i>Offentlig saldo</i>						
-Konvergensprogram 2001 B9	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1	2,1
-Konvergensprogram 2002 B9	2,8	2,1	2,2	2,5	2,4	2,2
-Ændring..... B9	0,9	0,3	0,1	0,5	0,2	0,1
<i>Offentlig gæld</i>						
-Konvergensprogram 2001 Blg	43,5	42,9	40,1	37,6	35,1	24,4
-Konvergensprogram 2002 Blg	44,7	43,9	42,1	39,2	36,7	26,0
-Ændring..... Blg	1,2	1,1	2,0	1,6	1,6	1,7

Tabel B8. Langsigts bæredygtighed for offentlige finanser

ESA	2000	2005	2010
	----- Pct. af BNP -----		
Udgifter i alt.....	53,2	51,1	51,0
Folkepension	4,4	4,5	5,1
Sundhed og ældrepleje	7,5	7,4	7,3
Renteudgifter	4,2	3,1	2,4
Indtægter i alt.....	55,7	54,2	53,2
Heraf: Skat af pensionsudbet. netto.....	-0,7	-1,3	-1,1
Pensionsformue ³⁾	115	119	137
<i>Antagelser</i>			
Nominal BNP per beskæftiget, pct.	5,3	3,9	3,9
BNP realvækst i pct.	3,0	1,7	1,8
Erhvervsfrekv., mænd (20-64 år).....	85,3	86,0	86,0
Erhvervsfrekv., kvinder (20-64 år)	74,5	75,7	76,0
Erhvervsfrekvens, alle (20-64 år)	80,5	80,9	81,0
Ledighed (pct. af arbejdsstyrken), strukturel	5,8	5,1	4,5

Tabel B9. Basis antagelser

ESA	2001	2002	2003	2004	2005	2010
	----- Pct. -----					
Kort-rente (årsghs.)	4,6	3,7	3,9	4,5	4,8	4,9
Lang-rente (årsghs.)	5,1	5,3	5,5	5,8	6,0	6,1
USA: Lang-rente (10-års statsobli- gationer)	5,1	5,0	5,5	5,8	5,9	6,0
USD/EURO valutakurs (årsghs.)	0,90	0,94	0,98	0,97	0,97	0,97
Valutakurs vis-à-vis EURO	7,46	7,43	7,46	7,46	7,46	7,46
BNP- vækst verden (ekskl.EU).....	2,4	3,0	3,9	4,2	3,5	3,5
- USA	0,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
- Japan	-0,1	-0,6	1,2	1,5	1,5	2,0
BNP-vækst EU-15	1,6	1,0	2,1	2,1	2,1	2,1
Markedsvækst, industri	-0,3	1,4	7,8	5,2	4,4	4,4
Import volume verden (ekskl. EU)..	-1,7	3,2	6,8	7,4	6,6	5,0
Olie priser, (Brent, USD/barrel)	24,8	25,0	26,0	25,0	25,0	25,0
Ikke-olie råvarepriser	-8,1	1,1	-0,4	-1,3	-0,5	0,5